

INTELLIGÈNCIA

AC DOCTOR PALOS I ADJACENTS - 2024

Edita

A.C. Falla Av. Doctor Palos i Adjts

Coordinació

Merche Aleixandre Vila i Chelo Tarazona Antonino

Equip de treball

Angel Carrascosa Hernández, Chelo Tarazona Antonino,
Lidia Villalba Gomez , Fernando Simon Casquel
i Merche Aleixandre Vila.

Fotografíes

La comissió i David Gimeno Ferrandis

Col·laboracions literàries

Albert Lluca Jueas, Juanjo García López, Lidia Contreras
Ochando, Pako Giménez Rodríguez, Fernando J. Simón
Casquel, Ana Llesma Gordo, Carlos Segundo Rajadell,
Aurora Aleixandre Villalba, Susana Neria Guillem,
Erika Costa Bellver, Nerea Gonzales Bellver
i Andrea Segundo López

Publicitat

Angel Carrascosa Hernández.

Maquetació

Yogur de Fresa

Portada

Leonardo IA

Depòsit legal

V-3365-2017

Aquest llibre ha estat revisat pel Gabinet de Promoció
del Valencia de l'Ajuntament de Sagunt.

El llibre ha participat en la convocatòria dels premis
de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià de
l'any 2024.

Este llibret participa en els premis de les lletres falleres.
(lletresfalleres.org).

Intel·ligència artificial i la bretxa digital

Albert Lluca Juesas

Software engineer at Minsait

014

Un viatge pel món de les màquines intel·ligents

Lidia Contreras Ochando

Docent de Cicles Formatius en Grup Sorolla Educació

036

Intel·ligència digital

Juanjo García López

Artesà faller i faller

042

La Revolució de la Intel·ligència Artificial en el món faller

Pako Giménez Rodríguez

Codirector de Encamina i faller

052

La IA en el nostre dia a dia

Fernando J. Simón Casquel

Consultant in Digital Transformation & Strategy i faller

062

La cara i la creu de la IA en educació

Ana Llesma Gordo

Professora IES Clot del Moro (Sagunt)

070

Salutació de la presidència

Miguel García Moreno

082

Comissió

084

Salutació de la Fallera Major

Lidia Villalba Gómez

086

A la Fallera Major

Lidia Villalba Gómez

088

Monument gran

Artista: Isidro Ventiscas

Explicació: Carlos Segundo

096

Què és la intel·ligència artificial?

Aurora Aleixandre Villalba

Mestra educació infantil CEIP Vilamar

102

Hola, xiquets i xiquetes!

Susana Neira Guillem

Mestra d'educació primària

120

Un regal molt valuós

Erika Costa Bellver

Nerea Gonzales Bellver

Estudiants i falleres

124

Salutació de la Fallera Major Infantil

Daniela Caballero Bosch

130

A la Fallera Major Infantil

Daniela Caballero Bosch

132

A la Fallera Major Infantil de FJFS

Carla Boix Sarió

138

Monument infantil

Artista: Isidro Ventiscas

Explicació: Andrea Segundo

142

Comissió infantil

146

Nous fallers

147

Records

148

Publicitat

172

PRÒLEG

Quan vam començar a buscar tema per al llibret d'aquest any, es van fer servir prou idees, però la que més ens va cridar l'atenció va ser la IA (Intel·ligència Artificial).

És un tema totalment d'actualitat, però, al mateix temps, desconegut per a una gran majoria. El primer article que vam llegir va ser al *XL Semanal*, en ell Sam Altman, creador de CHATGPT, ens deia que la intel·ligència artificial està revolucionant el món i que serà la ferramenta més influent i extraordinària, però al mateix temps diu que és fonamental que els humans en tinguem el control.

També vam llegir que el bioquímic David Baker està creant proteïnes per a combatre malalties com el càncer o l'alzheimer i ho fa amb prou eficàcia i rapidesa gràcies a la intel·ligència artificial.

Tot no era favorable, per tal com també hi trobarem paraules en contra. Ens deien que la creativitat podria estar en perill, atés que havien eixit aplicacions

que podien crear il·lustracions, quadres i dissenys, l'anomenaven intel·ligència artificial generativa, es preguntaven si això era art i si els artistes tenien els dies comptats.

Podíem llegir molts articles, però continuàvem sense entendre, molt bé, què era i per a què ens servia eixa intel·ligència artificial.

Parlant amb professionals de diferents eines, vam demanar que ens explicaren què era, per a què servia i en què ens ajudava aquesta intel·ligència. Esperem que aquests articles ens ajuden, a tots, a entendre i conèixer millor la IA (intel·ligència artificial).

INTELLI GENCIA ARTIFICIAL I LA BRETXA DIGITAL

Albert Lluca Jueas

Software engineer at Minsait

«*En el nostre negoci, parlem sobre tecnologies emergents i com impacten a la societat. Mai hem vist una tecnologia que es moga tan ràpid com la IA, que té un impacte en la societat i la tecnologia. Aquesta és, de lluny, la tecnologia de moviment més ràpid que hem rastrejat en termes del seu impacte i estem començant just ara*». Paul Daugherty, CTO d'Accenture i autor de «Human + Machine: Reimagining Work in the Age of AI».

En l'era de la revolució digital, la intel·ligència artificial (IA) s'ha convertit en una força transformadora en la societat i l'economia. No obstant això, aquesta innovació tecnològica no arriba per igual a tots els sectors de la població, i la bretxa digital persisteix com un desafiament important. En aquest article, explorarem la relació entre la intel·ligència artificial i la bretxa digital, analitzant els reptes que planteja i les oportunitats que ofereix.

La bretxa digital es refereix a la disparitat en l'accés, ús i aprofitament de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) entre diferents grups de la població. Aquesta bretxa pot manifestar-se de diverses formes:

- Accés a la tecnologia: moltes persones, especialment en zones rurals o desafavorides, no tenen accés a dispositius i connectivitat a Internet d'alta velocitat, la qual cosa les exclou d'oportunitats relacionades amb la IA.
- Habilitats digitals: la manca d'habilitats en tecnologia i programació pot deixar individus i comunitats en desavantatge a mesura que la IA es converteix en una part cada vegada més integral de la vida quotidiana i el treball.
- Desigualtats socioeconòmiques: la bretxa digital tendeix a afectar de manera desproporcionada

persones de baixos ingressos,
creant desigualtats
econòmiques més profundes.

IA i Bretxa Digital: reptes

- Accés limitat a la IA: aquells sense accés a Internet o dispositius moderns estan exclosos de les oportunitats que la IA pot oferir, com l'educació en línia, l'atenció mèdica millorada i les oportunitats laborals.
- Habilitats insuficients: l'adopció exitosa de la IA requereix una comprensió sòlida de la tecnologia, la qual cosa pot ser un repte per a aquells que no tenen habilitats digitals.
- Biaix en els algorismes: si no s'aborden adequadament, els biaixos en els algorismes de la IA poden exacerbar les desigualtats existents, ja que els sistemes poden discriminar involuntàriament contra cert grups.

Oportunitats de la IA en la Reducció de la Bretxa Digital

- Educació personalitzada: la IA pot oferir programes d'aprenentatge personalitzats que s'adapten a les necessitats de cada estudiant, ajudant a tancar la bretxa educativa.
- Accés a l'atenció mèdica: la telemedicina impulsada per la IA pot portar atenció mèdica a zones remotes, reduint la bretxa en l'atenció mèdica.
- Treball remot i oportunitats d'ocupació: la IA pot facilitar el treball remot i crear noves oportunitats laborals, la qual cosa beneficia persones que d'una altra manera podrien estar excloses del mercat laboral.

Ètica de la Intel·ligència Artificial

Gràcies al seu singular mandat sobre bioètica, la UNESCO ha liderat durant dècades els esforços internacionals per a garantir que la

ciència i la tecnologia es desenvolupen dins d'un marc ètic.

Ja siga en la investigació genètica, el canvi climàtic o la investigació científica, la UNESCO ha elaborat normes universals per a maximitzar els beneficis dels descobriments científics, minimitzant al mateix temps els riscos a la baixa, garantint la seua contribució a un món més inclusiu, sostenible i pacífic. També ha identificat reptes fronterers en àmbits com l'ètica de la neurotecnologia, l'enginyeria climàtica i l'Internet de les coses.

L'arribada ràpida de la intel·ligència artificial (IA) ha generat noves oportunitats a nivell global: des de facilitar els diagnòstics de salut fins a possibilitar les connexions humanes a través de les xarxes socials, així com augmentar l'eficiència laboral mitjançant l'automatització de tasques.

No obstant això, aquests canvis ràpids també plantegen profunds dilemes ètics,

que sorgeixen del potencial que tenen els sistemes basats en IA per a reproduir prejudicis, contribuir a la degradació del clima i amenaçar els drets humans, entre altres. Aquests riscos associats a la IA s'afegeixen a les desigualtats ja existents, perjudicant encara més grups històricament marginats.

En cap altra especialitat necessitem més una «brúixola ètica» que en la intel·ligència artificial. Aquestes tecnologies d'utilitat general estan remodelant la nostra forma de treballar, interactuar i viure. El món està a punt de canviar a un ritme que no es veia des de l'arribada de la impremta fa més de sis segles. La tecnologia d'intel·ligència artificial aporta grans beneficis en molts àmbits, però sense unes barreres ètiques corre el risc de reproduir els prejudicis i la discriminació del món real, alimentar les divisions i amenaçar els drets humans i les llibertats fonamentals.

La Recomanació sobre l'ètica de la intel·ligència artificial és el primer instrument normatiu mundial sobre l'ètica de la intel·ligència artificial, aprovada el 23 de novembre de 2021 durant la 41ª Conferència General de la UNESCO. El procés d'elaboració del projecte de text començà el 2020 amb l'assistència d'un Grup d'Experts i Expertes Ad Hoc que van dur a terme nombroses consultes inclusives i multidisciplinàries amb una extensa gamma de parts interessades. A continuació, a finals de 2020 i durant el 2021, es va realitzar un procés intergovernamental i una negociació del projecte per, finalment, produir una versió definitiva a finals del mateix any.

Allò que es pretén mitjançant la Recomanació és traduir els principis ètics de la intel·ligència artificial a accions polítiques que garantisquen el benefici popular dels avenços que proposen aquestes tecnologies: des de

complir els drets humans fins a contribuir al desenvolupament sostenible. És, per tant, un mètode per a enllaçar el seu funcionament al servei humà i a la prevenció de riscos.

«El món necessita regles perquè la intel·ligència artificial beneficie la humanitat.

La Recomanació sobre l'ètica de la IA és una resposta important. Estableix el primer marc normatiu mundial, al mateix temps que atorga als estats la responsabilitat d'aplicar-lo al seu nivell. La UNESCO farà costat als seus 193 estats membres en la seua aplicació i els demanarà que informen periòdicament sobre els seus progressos i pràctiques».

Audrey Azoulay, Directora general de la UNESCO.

A més de valors i principis, la Recomanació conté accions polítiques en onze àmbits d'actuació diferents: Avaluació d'impacte ètic, Governança i administració ètica, Política de

dades, Desenvolupament i cooperació internacional, Medi ambient i ecosistemes, Gènere, Cultura, Educació i recerca, Comunicació i informació, Economia i treball, i Salut i benestar social.

Objectius

Els objectius principals de la Recomanació van dirigits a oferir una sèrie de bases ètiques que concorden amb els drets humans, s'atinguen a una llei de no discriminació i a favor del medi ambient sobre les quals formular les lleis que regisquen aquesta intel·ligència artificial. Així mateix, busquen que no siguin només les institucions oficials o els governs, sinó que entitats privades i particulars també s'atenguen a aquests principis. Cerca obrir una línia de diàleg i d'informació entre tots aquells implicats en el món de la tecnologia relatiu a aquests avanços i posar a l'abast de qualsevol —independentment dels recursos dels quals

disposen— els beneficis de la IA. En general, pretén servir com a orientació a l'hora de determinar el bon ús i comportament de la IA.

Proporcionar un marc universal de valors, principis i accions per a orientar els estats en la formulació de les seues lleis, polítiques o altres instruments relatius a la IA, de conformitat amb el dret internacional.

Orientar les accions de les persones, els grups, les comunitats, les institucions i les empreses del sector privat a fi d'assegurar la incorporació de l'ètica en totes les etapes del cicle de vida dels sistemes de IA.

Protegir, promoure i respectar els drets humans i les llibertats fonamentals, la dignitat humana i la igualtat, inclosa la igualtat de gènere; salvaguardar els interessos de les generacions presents i futures; preservar el medi ambient, la biodiversitat i els ecosistemes; i respectar la diversitat cultural en totes les etapes del cicle de vida dels sistemes de IA.

Fomentar el diàleg multidisciplinari i pluralista entre múltiples parts interessades i la concertació sobre qüestions ètiques relacionades amb els sistemes de IA.

Promoure l'accés equitatiu als avanços i els coneixements en l'àmbit de la IA i l'aprofitament compartit dels beneficis, prestant especial atenció a les necessitats i contribucions dels països d'ingrés mitjà baix, inclosos els PMA, els PDSL i els PEID.

Posar a la disposició dels estats una sèrie de valors, principis i accions per a orientar les seues respectives reglamentacions sobre la IA d'acord amb el dret internacional.

Valors

Respecte, protecció i promoció dels drets humans, les llibertats fonamentals i la dignitat humana.

Les persones i institucions (privades o oficials) són lliures d'usar els sistemes de IA durant

tot el seu cicle de vida. Aquests, però, i l'ús que se'n fa, no poden violar els principis dels drets humans ni arrabassar la dignitat de les persones, independentment dels seus factors definitoris (raça, religió, sexe, etc.). Així mateix, encara que es pot fer ús de la IA per a la cura de persones en situació de vulnerabilitat, aquesta manera d'ocupació no pot sobrepassar els límits de les seues llibertats fonamentals ni atemptar contra la seua dignitat.

Prosperitat del medi ambient i els ecosistemes

Els sistemes de IA i tots els participants en el seu cicle de vida han de treballar i funcionar des d'una consciència mediambiental, intentant participar en la conservació dels ecosistemes. Per a això hauran d'atenir-se a les lleis marcades per territori i a escala global, així com procurar reduir el seu impacte ambiental, especialment la seva petjada de carboni.

Garantir la diversitat i la inclusió

L'ús d'un sistema de IA no pot ser denegat a cap persona a causa de diferències culturals, ètniques, de raça, de posició econòmica, de posicionament polític, de gènere, d'edat, d'idioma, de sexualitat o qualsevol altre motiu. S'ha de promoure la diversitat i el respecte mutu. Alhora, s'ha de treballar per a pal·liar les diferències en possibilitat d'accés a infraestructures, materials i educació que provoca la bretxa econòmica amb països d'ingrés mitjà baix, PMA, PDSL i PEID.

Viure en societats pacífiques, justes i interconnectades

Durant el seu cicle de vida, la IA i els seus desenvolupadors han d'advocar per la interconnexió, la solidaritat i la convivència pacífica entre els éssers humans. En cap moment s'ha de segregar, cosificar, dividir o enfrontar persones o grups, ni tampoc disrompre la coexistència entre éssers humans, éssers vius i el medi natural.

Principis

Proporcionalitat i innocuïtat

Els sistemes de IA no han d'utilitzar-se amb finalitats de qualificació social o vigilància massiva. El mètode de IA ha de ser adequat i proporcional per a aconseguir un fi legítim determinat; no ha de constituir una violació o un abús dels drets humans; i ha de ser adequat al context i basar-se en fonaments científics rigorosos.

Seguretat i protecció

Els riscos de seguretat i protecció han de prevenir-se i eliminar-se al llarg del cicle de vida dels sistemes de IA a través del desenvolupament de marcs d'accés a les dades que siguen sostenibles, respecten la privacitat i fomenten la utilització de dades de qualitat en les IA.

Equitat i no discriminació

Els actors de la IA han d'adoptar un enfocament inclusiu que promoga la justícia social,

salvaguarde l'equitat i lluite contra tota mena de discriminació conforme el dret institucional. Per això, haurien de reduir-se les bretxes digitals i de coneixement, i garantir l'accés inclusiu al desenvolupament de la IA i la participació en ell. A més, hauria de disposar-se d'un recurs efectiu contra la discriminació i la determinació algorítmica esbiaixada.

Sostenibilitat

Els efectes de la IA en l'àmbit humà, social, cultural, econòmic i ambiental han d'avaluar-se en ple coneixement que el desenvolupament d'aquests té repercussions (beneficioses o perjudicials) immediates en la sostenibilitat. S'han d'establir, llavors, unes metes en evolució constant referides a una sèrie de dimensions, com les propostes en els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de les Nacions Unides.

Dret a la intimitat i protecció de dades

La privacitat ha de ser respectada, protegida i promoguda durant el cicle de vida dels sistemes IA mitjançant marcs de protecció de dades i mecanismes de governança adequats, garantint un objectiu legítim i una base jurídica vàlida per al tractament de les dades personals.

Supervisió i decisió humanes

La responsabilitat ètica i jurídica sempre s'hauria de poder atribuir a persones físiques o entitats jurídiques, ja que la decisió de cedir el control en contextos limitats recau sobre els éssers humans. D'aquesta manera, la supervisió física inclou, a més de la supervisió humana individual, la supervisió pública inclusiva.

Transparència i explicabilitat

El grau de transparència i explicabilitat ha d'adequar-se al context i a aquest efecte amb

la finalitat de mantindre un equilibri amb els principis de privacitat, seguretat i protecció. Les persones haurien de saber quan una decisió és presa mitjançant IA, poder sol·licitar explicacions i informació a l'actor d'aquesta, conèixer els motius pels quals una decisió ha estat presa i poder presentar al·legacions quan els seus drets i llibertats es vegien afectats. La transparència ajuda les persones a entendre la manera d'implementació en cada etapa d'un sistema de IA en funció del seu context i sensibilitat particular, a més d'informar sobre els factors presents en la presa de decisions. D'altra banda, la explicabilitat consisteix a fer comprensibles els resultats dels sistemes IA i proporcionar informació sobre ells. Aquest principi està estretament lligat amb el principi de responsabilitat i rendició de comptes.

Responsabilitat i rendició de comptes

La responsabilitat ètica i l'obligació de retre comptes de les decisions i accions preses sobre els sistemes de IA han de poder-se atribuir, en últim terme, als actors de la IA segons la seua funció dins del cicle de vida dels sistemes de IA. Dispositius tècnics i institucionals han de garantir la revisió i traçabilitat dels sistemes de IA amb la finalitat de procurar solucionar qualsevol problema relacionat amb els drets humans i el benestar del medi ambient i els ecosistemes.

Sensibilització i educació

S'ha d'oferir una sensibilització del públic respecte a la IA a partir d'una educació accessible tan completa com siga possible amb la finalitat que puguem prendre decisions informades i no es vegem subjectes a injustícies ocasionades per una desinformació. Aquest aprenentatge ha de fer-se de manera paral·lela a la comprensió

dels drets humans i les llibertats fonamentals per a crear un vincle en l'ús d'una (IA) en respecte a les altres (drets).

Governança i col·laboració adaptatives i de múltiples parts interessades

Pel que fa a l'ús de dades, aquestes es veuen sotmeses al dret internacional i la sobirania nacional, fet que comporta que els governs tinguen autoritat per a regular-les si passen pel seu territori. Les mesures que prenguen haurien de ser, majoritàriament, en favor de la privacitat i en respecte als drets humans. És necessària la implicació de tots els grups interessats durant el cicle de vida dels sistemes d'IA (organitzacions governamentals, però també responsables de l'educació i òrgans de vigilància de la lluita contra la discriminació) per a assegurar la representació de tots els sectors i la capacitat d'ajuda de la IA sense cap biaix. A més, ha de procurar-se la inclusió de grups marginals,

indígenes i qualsevol altre que pugui sorgir i tinga implicació en l'ús o desenvolupament de la IA.

«Com a tecnòloga, veig com la IA i la quarta revolució industrial afectaran tots els aspectes de la vida de les persones».

Fei-Fei Li, professora de ciències de la computació a la Universitat de Stanford.

UN VIATGE PEL MON DE LES MAQUINES INTELLI GENTS

Lidia Contreras Ochando

*Docent de Cicles Formatius
en Grup Sorolla Educació*

T'has preguntat alguna vegada com seria viure en un món on les màquines pogueren pensar i actuar com els humans? Un món on la tecnologia no sols ens facilitara la vida, sinó que també ens sorprenguera i ens emocionara? Eixe món ja existeix, i es diu Intel·ligència Artificial (IA). Et convida a descobrir la màgia de la IA, un camp que no deixa de créixer i d'innovar.

L'Aprentatge Automàtic: una escola per a les màquines

La IA es basa en l'Aprentatge Automàtic, que és com una escola per a les màquines, on aprenen dels seus propis errors i encerts. Gràcies a este procés, les màquines poden analitzar grans quantitats de dades i trobar patrons ocults que nosaltres no veiem. Per exemple, Netflix usa IA per a recomanar-te pel·lícules i sèries que t'agraden, a partir de les quals ja has vist, i Google usa IA per a mostrar-te

els resultats més rellevants quan cerques alguna cosa en Internet.

La Visió per Computador: màquines que veuen el món amb altres ulls

La Visió per Computador és una altra branca de la IA que permet a les màquines veure el món. Amb esta tecnologia, les màquines poden reconèixer objectes, persones, llocs i situacions en imatges i vídeos. Les aplicacions són increïbles, des de cotxes que es condueixen sols fins a càmeres que poden reconèixer la cara d'un lladre entre una multitud de gent.

La revolució de la salut: màquines que cuiden de nosaltres

La IA també està revolucionant el camp de la salut, ajudant a previndre, diagnosticar i tractar malalties. Existeixen aplicacions que usen IA per a analitzar la teua veu i detectar si tens depressió o ansietat, o per a escanejar la teua pell i detectar si tens alguna piga sospitosa.

També hi ha aplicacions que usen IA per a crear medicaments personalitzats segons el teu ADN o per a dissenyar pròtesis intel·ligents que s'adapten al teu cos. La quantitat de dades que s'han estat recopilant en el camp de la medicina són quasi infinites i la IA a penes està començant a analitzar-les.

Converses amb màquines: màquines que parlen el nostre idioma

Una altra manera d'interactuar amb la IA és a través de les converses. Els bots i els assistents virtuals són sistemes que usen IA per a entendre el que dius o escrius i respondre't de manera natural. Segur que coneixes Siri o Alexa, però n'hi ha molts més. Per exemple, ChatGPT o el xat de Bing són màquines que usen models de llenguatge, basats en milions de textos, per a aprendre a parlar i entendre diferents idiomes, de manera que poden ajudar-te a escriure textos sobre qualsevol tema. No és genial?

Creativitat sense límits: màquines artistes

La IA també té un costat artístic i creatiu. Hi ha màquines que poden compondre música, pintar quadres i fins i tot escriure poemes o contes. Estes màquines no copien el que ja existeix, sinó que creen una cosa nova i original. T'imagines escoltar una cançó composta per una màquina o llegir un llibre escrit per una màquina?

El futur de la IA: desafiaments i oportunitats

La IA ens ofereix un món ple de possibilitats i oportunitats, però també ens planteja desafiaments ètics i socials. Com protegir la nostra privacitat i les nostres dades? Com assegurar que la IA siga justa i transparent? Com conviure amb les màquines intel·ligents? Estes són algunes preguntes que hem de fer-nos i reflexionar sobre elles. La IA és una eina poderosa i meravellosa, que ens obri les portes a un món de màgia i il·lusió.

Només depén de nosaltres usar-la amb saviesa i responsabilitat.

I per si algú ho pregunta, no, encara no ens dominen. El seu nivell encara és molt baix: no saben plasmar en una imatge una paella correctament, ni vestir-se de fallera.

Imatge creada amb Bing Image Creator

INTELLI GÈNCIA DIGITAL

Juanjo García López
Artesà faller i faller

Potser hi ha qui pense que parlar de falles i d'intel·ligència no siga el binomi adequat.

És més comú pensar que el fet de ser faller, artista faller i dedicar més temps a la falla com a faller i al teu treball com a artista faller que a la teua pròpia vida personal no es producte de tindre molta «intel·ligència», fins que no es comprén pels altres que la falla i ser artista faller és la teua vida.

Renunciar a la pau de la llar quan tens temps lliure..., és intel·ligent?

Fer més hores que un rellotge al casal, en reunions, en juntes..., quan podries estar de viatge, llegint, al cinema o al sofà de casa..., això és intel·ligent?

Si, damunt, tot això et costa diners..., és sinònim d'intel·ligència?

Afortunadament, hi ha un col·lectiu de gent prou ampli que no entén la vida sense la falla.

La falla és la vida, és la relació, és l'altra família, és l'emoció, és la incomprensió dels altres d'allò que no coneixen, la falla és el sentiment a una història i a un futur.

I també hi ha uns professionals, els artistes fallers, que treballen per a fregir i menjar, immersos en un ofici apassionant, addictiu i meravellós, al qual s'anteposa la creativitat, el goig de treballar als guanys propis de qualsevol ofici i qualsevol treballador.

Vist així, sembla que la intel·ligència, segons s'entén en els temps que hui vivim, és més prompte escassa.

Però si pensem en no caure en un món totalment fred, egoista i mancat de relacions humanes i d'emocions per la vida i per viure, podríem arribar a la conclusió que el món faller és molt intel·ligent, que gasta la intel·ligència per a oferir als altres una festa que conté una sèrie de valors innumerables relacionats directament amb la vida i el goig de passar feliçment els dies.

Intel·ligència per cremar tot el que s'ha fet i tornar a començar de zero.

Intel·ligència per crear,
per construir, per plantar una obra
d'art al carrer que tindrà quatre
dies escassos de glòria abans de
ser cremat.

Intel·ligència per sentir cada
minut, cada segon que es viu dins
d'aquest món que, sàviament,
regala a un altre món que no ens
coneix ni ens comprén una festa
i uns instants que per moments fa
que tots, fallers i no fallers,
s'ajunten al voltant del foc almenys
uns instants cada any en la nit de
Sant Josep.

En definitiva, vull pensar que
som intel·ligents malgrat totes les
crítiques, però intel·ligents amb una
connexió directa del cervell amb
el cor, que és el secret per a fer
realitat coses com les falles.

Sempre es parla del famós
pensat i fet faller, però jo sempre
dic que, al remat, en les falles tot
està molt pensat i molt ben fet,
amb una capacitat de reacció
i improvisació que és envejada
per molts col·lectius aliens al món
faller.

En els temps de pandèmia
poguérem viure moments de voler
fer allò que no es podia fer.

Volíem plantar falla, volíem la
festa, volíem reunir-nos amb els
amics, amb la resta de la comissió,
volíem fins i tot cremar falles.

Gràcies a la informàtica,
visquérem unes falles virtuals en
uns mesos de març trets d'una
pel·lícula de terror i ciència ficció.

Férem plantaes virtuals, sense
poder notar el tacte de la fusta a
les nostres mans, vérem falles en
fotos i vídeos, però sense poder
recolzar-nos en la tanca de torn
admirant una escena de la falla
mentre ens haviem d'apartar per
deixar pas a una banda de música.

Assistírem a mascletaes,
però sense la companyia que tant
trobàvem a faltar i sense poder
sentir l'aroma embriagant de la
pólvora, ens reunírem amb la resta
de la comissió, però sense poder
abraçar-nos, sense poder jugar
eixa partideta, tot a través d'una
gelada pantalla.

I cremàrem falles, però sense sentir la calor del foc a les nostres cares i sense poder, enmig d'un abraç, confabular-nos amb el company faller per a començar a somniar en la pròxima falla.

Mai aquesta intel·ligència virtual, que s'ha de reconèixer si ens ajudà a no tornar-nos bojos tancats a casa, podrà substituir el fet de viure unes falles al carrer i donar a la ciutat o al poble eixe ambient que no es pot explicar amb paraules.

Per tant com a faller i com a ésser humà, que, encara que parega mentida, ho som, vull una intel·ligència natural, molt natural i no la podrà substituir mai, almenys per a mi, una perfecta i gelada intel·ligència artificial.

I ara vos parle com a artista faller, que és el mateix que dir com a un artesà que fa falles.

L'artesà necessita un tros de paper, del que siga, de llibreta, de mantell, un tovalló de bar, per a fer quatre ratlles i tindre la visió d'eixa idea que li ha vingut al cap

i que, treballant-la més,
possiblement amb la complicitat
d'una comissió, es convertisca
en una falla.

L'artista ha d'ajuntar-se
naturalment i no artificialment
amb els fallers, comentar, riure,
fer ratlles en un paper, veure
en la imaginació el que no existeix
encara i veure eixes mans que
estan desitjant posar-se a treballar
per a crear volums d'art per al foc.

No és el mateix fer una ratlla
a l'ordenador que agarrar un tauló
fusta per a tallar-lo i traure els
cabirons per a preparar la carcassa
que sostindrà la falla.

El tacte del fang, del cartó,
del paper, dels productes de la
preparació, l'aroma dels vernissos
i pintures al taller, el fet d'agafar
una planxa de poliestiré i retallar-la,
escatar-la i donar-li forma com si
d'una peça de marbre es tractara
i anar traient les figures que seran
ninots de les falles, això, tot això,
ha de ser natural, mai artificial,
perquè l'art naix del cor i passa
per les mans, eixa intel·ligència per

a fer realitat les milers de falles que es planten cada any a la nostra Comunitat ha de ser natural, mai artificial.

Tenim el costum que, quan alguna tècnica, algun aparell substitueix el treball de fer qualsevol cosa de manera artificial pel que abans es feia amb les nostres mans, d'oblidar-nos de saber fer-ho i d'entregar-nos als braços d'un botó, d'un programa informàtic o d'un aparell elèctric.

Així, perdem habilitats, perdem saber fer coses, perdem els oficis, perdem la humanitat..., perdem intel·ligència.

El progrés està molt bé i tot allò que ajude a fer les coses és perfecte, i tot allò que complementa i recolza el perfeccionament de fer qualsevol cosa és meravellós.

Ajudar, sí; complementar, sí. Substituir, mai.

Què serà de tots el dia que se'n vaja la llum?

No sabrem ni fregir un ou, ni tallar un pal amb un serrutx,

ni escriure a mà, ni dibuixar
aquelles quatre ratlles.

Per tant, intel·ligència
artificial?, sí, si és per ajudar.

Per tant, intel·ligència
artificial?, no, si és per a anul·lar-
nos com a éssers humans.

Vull plantar falles, carregant-
les a un camió, no al núvol, vull
plantar-les al carrer, no en una
pantalla, vull estar amb la comissió,
amb l'artista, compartint el
moment i no estar sol en una
habitació davant d'un ordinador,
vull una festa plena pels carrers de
la ciutat, no pel corredor de ma
casa, vull cremar les falles amb foc,
no prement un botó d'esborrar
del teclat de torn.

Vull ser intel·ligent naturalment,
vull que la intel·ligència siga
humana, cadascú fins on arribem,
vull l'estima i el sentiment que
siguen naturals, de veres, no
artificials.

Cremem tot allò que vinga per
a substituir-nos, i indultem tot allò,
encara que siga artificial, que vinga
a ajudar-nos.

En les falles «intel·ligents» no hi ha res artificial, tot és natural i naix del cor.

LA REVOLUCIÓ DE LA INTELLI GÈNCIA ARTIFICIAL EN EL MON FALLER

Pako Giménez Rodríguez
Codirector de encamina
i faller

El 30 de novembre de 2023 va marcar una fita en la història de la intel·ligència artificial, i qui sap si també va marcar un abans i un després en la història de la humanitat. Eixe dia, es va alliberar ChatGPT. Encara que la intel·ligència artificial no és una tecnologia nova, aquesta arribada va democratitzar i va fer accessibles moltes eines d'intel·ligència artificial generativa que abans estaven reservades només per a uns pocs iniciats.

La intel·ligència artificial generativa abasta la creació de contingut incloent text, imatges, vídeos i so. L'aparició de ChatGPT ha impulsat la creació de text d'una manera que s'assembla cada vegada més a la producció humana.

L'evolució d'aquestes tecnologies és tan ràpida que és segur que el que ací s'exposa queda obsolet en setmanes o fins i tot dies, ja que noves aplicacions sorprenents emergeixen constantment.

Però, com podem aprofitar aquestes eines en les nostres Falles? Quines tasques poden simplificar-se o millorar-se amb elles?

La IA en la vida quotidiana:

és important comprendre que la intel·ligència artificial ja està integrada en moltes de les tecnologies que utilitzem diàriament. Aplicacions mòbils, càmeres fotogràfiques, programari, serveis en el núvol i internet compten amb intel·ligència artificial incorporada. A més, aquesta tendència continuarà creixent, com demostra la presentació d'una empresa com Microsoft anunciant la integració de «Copilot», la seua versió de ChatGPT, en els seus sistemes operatius i suites informàtiques. La resta aniran darrere.

Aplicacions de la intel·ligència artificial tradicional: la intel·ligència artificial tradicional pot ser valuosa per a automatitzar tasques administratives, millorar la presa de decisions, gestionar

esdeveniments, socis, fallers i logística. No obstant això, requereix conjunts de dades significatives, la qual cosa pot ser un desafiament per a Falles que no disposen de suficient informació i recursos.

Aplicacions de la intel·ligència artificial generativa: ens centrarem en l'àmbit de la intel·ligència artificial generativa, ja que ací és on es troben aplicacions més accessibles. Eines gratuïtes o econòmiques com ChatGPT d'OpenAI, Bard de Google o Claude d'Anthropic permeten generar text a partir d'informació preexistent en aquests grans models de llenguatge (LLM).

A més, si tenim la capacitat d'entrenar-los amb les nostres pròpies dades i documents, podem crear textos que resolguen problemes amb el nostre propi context específic.

D'altra banda, eines com Dall-3, MidJourney o Stable Diffusion permeten la creació d'imatges on l'únic límit és la nostra imaginació.

També hi ha altres eines que permeten la creació de música o vídeo a partir d'una indicació o prompt, que són ja d'accés fàcil per a qualsevol.

Generació de text:

la intel·ligència artificial generativa s'ha estès arran de la producció de text. Algunes tasques que es poden dur a terme utilitzant aquestes eines dins de l'entorn faller:

- Documents formals: podem crear documents formals com ara actes, permisos, memòries, cartes, etc. Això simplifica la tasca de crear comunicacions oficials i assegura un llenguatge adequat i coherent.
- Guions originals per a obres de teatre o curtmétratges: podem sol·licitar guions originals o idees per a les nostres obres de teatre o projectes de curtmétratges, així com per a qualsevol procés artístic creatiu. Sempre ens pot inspirar amb

trames fresques i diàlegs captivadors.

- Textos per a màrqueting i xarxes socials: la IA també ens pot facilitar textos persuasius i atractius que ens ajuden en l'estratègia de màrqueting i xarxes socials. Podem definir fins i tot el públic objectiu o el mitjà on l'usarem.
- Idees per a cavalcades: disfresses, carrosses i escenografia: la intel·ligència artificial pot ser una font inesgotable d'inspiració si necessitem idees fresques i noves que ens inspiren en les activitats més creatives.
- Creació de poesies, textos o crítiques de la falla: pot ajudar a compondre versos emotius i textos especialitzats. Podem afegir profunditat artística a qualsevol creació.
- Jocs i experiències per a esdeveniments: una altra idea pot ser crear jocs interactius i experiències úniques per als

fallers. Li podem demanar que dissenye activitats atractives que afegisquen un component lúdic i participatiu en les celebracions.

Intel·ligència artificial

generativa en l'àmbit audiovisual:

la intel·ligència artificial generativa obri un món de possibilitats en la creació de contingut visual i audiovisual. En aquest àmbit, les oportunitats són tan diverses com l'abast de la imaginació.

- Disseny creatiu de vestuaris i disfresses: es podrien dissenyar vestuaris i disfresses totalment originals. La intel·ligència artificial pot generar propostes de vestits que sorprendran i que poden estar basats en idees prèvies o demanar-li a la IA que les genere.
- Esbossos per a falles i carrosses: per a un artista faller o per a la mateixa comissió pot ser molt fàcil sol·licitar esbossos i conceptes per al monument

faller. La intel·ligència artificial pot ajudar a materialitzar idees espectaculars per a la falla.

A més, podem obtenir suggeriments per a carrosses que deixaran tots impressionats en les cavalcades.

- Disseny escenogràfic per a obres de teatre o playbacks: la intel·ligència artificial pot ser la teua aliada en l'escenografia teatral. Sol·licitar dissenys escenogràfics que donen vida i creen ambients únics i envoltants que transporten l'audiència a mons de fantasia.
- Creació de cartells i elements gràfics impactants: si necessitem cartells cridaners per a promocionar els esdeveniments fallers. Les eines d'IA poden generar dissenys gràfics únics i atractius que capturen l'atenció de tots.
- Composicions musicals i himnes de la falla: si busquem una melodia especial perquè

la canten els fallers, hi ha aplicacions d'intel·ligència artificial que poden ajudar-te a compondre música original. Crear himnes memorables que ressonen en el cor dels fallers i que es converteixen en part fonamental de la identitat de la comissió pot ser un exercici molt interessant.

Conclusió: la intel·ligència artificial ha arribat per a quedar-se, en el món faller també. Des de la simplificació de tasques administratives fins a la creació artística i l'entreteniment, aquestes tecnologies obrin un ventall de possibilitats emocionants. A mesura que continuem explorant i adoptant la intel·ligència artificial en les nostres Falles, segurament veurem la tradició i la innovació fusionar-se en una celebració encara més especial.

LA IA EN EL NOSTRE DIA A DIA

Fernando J. Simón Casquel

*Consultant in Digital
Transformation & Strategy
i faller*

La intel·ligència artificial (IA) s'ha convertit en un tema d'absoluta actualitat en la nostra vida diària d'algun temps ençà, però és tan recent l'aparició de la IA?

Sovint la literatura, i després també el cinema, han servit d'inspiració a l'home per a imaginar quin seria el nostre futur, donant-nos ales per a projectar aquelles coses inversemblants a les quals la tecnologia del moment no podia donar cobertura. Per exemple, a inicis de la dècada dels 80 va arribar a la pantalla petita la sèrie «El cotxe fantàstic», eixe cotxe que podia interactuar amb Michael Knight i fins i tot prendre decisions per si mateix. Kitt fa algunes dècades era una projecció futurista cap al desconegut, hui dia sabem que no s'allunya tant de la realitat... No obstant això, fem un repàs del nostre dia a dia, és potser la forma més pràctica d'entendre el present que està la IA en les nostres vides. Per això, analitzarem un dia tipus

en la vida d'una persona qualsevol, en aquest cas Vicent.

Vicent s'alça cada matí a les 7.15 amb una alarma programada de dilluns a divendres, a través del seu Home Assistant (Alexa, Google Home...). A continuació, mentre es prepara un café, li demana a aquest que li pose les notícies en una emissora de ràdio. Després d'arreglar-se, es munta en el cotxe i saluda a «Mercedes» (assistent virtual de Mercedes-Benz) i li demana que el porte al treball a través de l'app de Waze, per a seguidament demanar-li que reproduïsca la llista «Descobriment Setmanal» en l'app de Spotify.

En arribar a l'oficina, desbloqueja el seu mòbil amb el reconeixement facial i entra en l'app de la seua aspiradora intel·ligent (Roomba, Cecotec, Conga...) i inicia el seu programa perquè la casa estiga aspirada quan la família torne al domicili.

A mitjan demà, li criden del col·legi de la seua filla per

a notificar-li que està malalta;
després de penjar aquesta cridada,
li demana a l'assistent virtual del
seu telèfon intel·ligent que cride
a la seua dona per a dir-li si pot
anar a recollir la xiqueta al col·legi.
En rebre resposta afirmativa,
entra en l'app de la domòtica
de la seua casa i activa la
calefacció perquè quan arriben
la seua dona i la seua filla,
aproximadament mitja hora més
tard, estiga la casa calenta.

Després de treballar, només
arribar a casa, entra en l'app
de la seua assegurança mèdica
(Sanitas, Adeslas, Asisa...)
i li descriu a l'assistent virtual
els símptomes de la seua filla i,
després d'una breu anàlisi,
l'assistent li deriva en
videotelefonada amb el pediatre.
En acabar la crida i abans de baixar
a passejar el gos i a comprar
els medicaments per a la xiqueta
en la farmàcia, recorda que no li
queda molt de pinso a l'animal i fa
la compra programada que sol fer
una vegada al mes, a través d'una

plataforma e-commerce electrònic (per exemple, Amazon).

Finalment, ja acabant la jornada i amb la xiqueta ficada al llit, Vicent i la seua dona volen regalar-li a la xiqueta un viatge inoblidable pel seu desé aniversari, així que li demanen a ChatGPT que els organitze un itinerari de viatge per a visitar París i els parcs de Disney, coincidint amb les vacances escolars Pasqua. En completar la gestió, satisfets i cansats decideixen veure una pel·lícula en la seua plataforma de streaming favorita (Netflix, PrimeVideo, HBO, Disney+...) i, com que no els abelleix buscar, es decanten per una de la llista de suggeriments basats en els seus gustos.

Aquest dia en la vida de Vicent i la seua família només vol exemplificar que qualsevol de nosaltres utilitzem diàriament la Intel·ligència Artificial molt més del que creiem. Des del simple fet de desbloquejar el nostre mòbil, passant per la utilització de

qualsevol dels assistents al nostre abast i fent servir eines que cada vegada estan més de moda com ChatGPT.

Tota manifestació de la IA està basada en l'analítica de dades, quantitats ingents d'elles i que, a través del mapatge d'aquestes, ens permet buscar patrons i generar models sobre la base d'ells. Des de coses bastant simples com els assistents de veu fins a coses més complexes com ara eines com ChatGPT, capaç de generar textos de manera natural o desenvolupar codi en diversos llenguatges informàtics.

La Intel·ligència Artificial ha arribat a les nostres vides per a quedar-se, ja que està al servei de les persones, ajuda a personalitzar l'experiència en qualsevol aspecte, ens fa sentir protagonistes i ens permet anticipar necessitats.

Com a conclusió, m'agradaria citar l'actual CEO d'Apple, Tim Cook, que va dir que «hem d'assegurar-nos que estem usant

la IA en benefici de la humanitat,
i no en detriment d'aquesta».
De moment, així és, per tant,
qualsevol eina al nostre abast
que ens facilite la vida i la faça
més còmoda, benvinguda siga.

LA CARA I LA CREU DE LA IA EN EDUCACIÓ

Ana Llesma Gordo

*Professora IES Clot del Moro
(Sagunt)*

La intel·ligència artificial (IA) està exercint un paper cada vegada més important en el camp de l'educació. La seua aplicació va des de la personalització de l'ensenyament fins a l'automatització de tasques administratives. Ací tenim algunes formes en les quals la IA està sent utilitzada en l'educació:

1. **Personalització de l'aprenentatge:** la IA pot analitzar el progrés i les habilitats de cada estudiant i adaptar el contingut d'aprenentatge de manera individualitzada.
2. **Tutoria virtual:** els chatbots i assistents virtuals poden proporcionar ajuda als estudiants fora de l'horari escolar. Poden respondre preguntes, oferir exercicis de pràctica i proporcionar orientació sobre el contingut del curs.
3. **Anàlisi de dades:** la IA pot analitzar grans conjunts de dades per a identificar patrons

en el rendiment dels estudiants. Això ajuda els educadors a prendre decisions informades sobre com millorar l'ensenyament i el pla d'estudis.

4. **Automatització de tasques administratives:** la IA pot automatitzar tasques com la gestió de registres, la programació de classes i l'avaluació d'exàmens. Això allibera temps perquè els educadors se centren en l'ensenyament i la interacció amb els estudiants.
5. **Plataformes d'aprenentatge en línia:** moltes plataformes d'educació en línia utilitzen IA per a proporcionar recomanacions de contingut, qualificar automàticament les respostes dels estudiants i avaluar el seu progrés.
6. **Educació adaptativa:** l'educació adaptativa utilitza algorismes d'IA per a ajustar contínuament el contingut i les activitats d'aprenentatge

- en funció del rendiment i les necessitats dels estudiants.
7. **Identificació de necessitats especials:** la IA pot ajudar a identificar els estudiants que poden necessitar suport addicional o que poden tindre necessitats especials d'aprenentatge.
 8. **Retroalimentació immediata:** els sistemes d'IA poden proporcionar retroalimentació immediata als estudiants sobre el seu treball, la qual cosa pot millorar el seu aprenentatge i motivació.
 9. **Avaluació automatitzada:** la IA pot avaluar automàticament tasques i exàmens, estalviant temps als educadors i garantint una qualificació consistent.
 10. **Creació de contingut educatiu:** la IA també s'utilitza per a generar contingut educatiu, com ara textos, exercicis i proves.

Si bé la IA té un gran potencial en l'educació, també planteja

desafiaments, com la privacitat de les dades, l'equitat en l'accés i la necessitat d'una supervisió humana adequada. No obstant això, si s'utilitza de manera ètica i amb la deguda cura, la intel·ligència artificial pot millorar significativament la qualitat de l'educació i brindar oportunitats d'aprenentatge més efectives i personalitzades.

Tots hem estat estudiants i, tots alguna vegada, hem copiat en un examen o en un treball, o almenys ho hem intentat.

Que lluny queden els 80 on per a fer un treball havies d'acudir a l'enciclopèdia del saló (el qui la tenia) o a la biblioteca del poble o del barri on el més segur era que ens férem fora per riure i tornàrem a casa sense el treball.

En aquestes èpoques i posteriors «el còpia i pega» també existia, però consistia a escriure tot a mà i aquest era el vertader treball. I per a les imatges hi havia diverses opcions; els qui s'atrevien a dibuixar-les,

encara que la majoria optava pel calc en el vidre, i els més salvatges, que directament arrancaven la foto del llibre i l'apegaven.

Des de fa dècades, els estudiants se les han enginyat amb centenars de formes diferents per a fer trampes i copiar en un examen o en un treball. És més, moltes vegades hi havia sistemes dignes de vertaders genis.

Sempre existeix la innovació i la tècnica i hi ha moltes tècniques que existeixen per a copiar en un examen, com, per exemple, les orelleres ocultes, càmeres amb micròfon, bolígrafs espia, copiar l'examen amb el mòbil..., encara que els clàssics sempre es troben presents: copiar-se d'un company, copiar des d'una ampolla d'aigua, fer una «xulla» i apegar-la a l'interior de la jaqueta que portes o en les diferents variants: dins de calculadora, estoig, doblec de faldilla, usar mocadors de paper per a apuntar tota la informació, canvi...

Avui dia el veritable repte dels professors és detectar aquestes còpies fetes amb intel·ligència artificial o, el que és el mateix, l'ús de la IA per a detectar la IA.

Després de fer un sondeig entre professors de Secundària i Batxillerat en actiu de diversos departaments sobre l'ús de les IA en educació es van obtindre les següents conclusions:

el 40% dels enquestats demana als seus alumnes treballs, el 25% redaccions en valencià, castellà o anglés i el 15% uns altres, com memòries de pràctiques, creació de videojocs o qüestionaris. Resumint, el 80% dels professors considera important els treballs de redacció com a part del procés de ensenyament-aprenentatge.

Un 25% percep un augment de l'ús de les IA entre l'alumnat enfront d'un 40% que no el percep clarament. Quan se'ls pregunta explícitament sobre l'ús entre l'alumnat de l'eina chatGTP gairebé la meitat dels enquestats no ho

tenen clar i només un 25% afirma que la meitat de l'alumnat les usa puntualment.

Respecte al format dels treballs que es demanen, a la meitat dels professors enquestats li és indiferent que els treballs siguin a mà o ordinador, l'altra meitat els requereix escrits a mà i fins i tot alguns els han de fer obligatòriament en classe precisament per a evitar l'ús de les IA.

En resum, com qualsevol eina digital, hi ha una cara i una creu. Prenent les paraules d'una companya, podríem sintetitzar: «Pot ser una ferramenta molt potent d'autoaprenentatge, però, sens dubte, cal fer-ne un ús ètic».

Alguns dels comentaris sobre els beneficis reals extrets del qüestionari realitzat són:

→ «Trobe que és beneficiós quant a rapidesa i efectivitat, i negatiu quant al poc esforç que ha de fer l'alumne».

- «Com a profe per exemple em serveix molt per a crear textos en els quals vull que aparega un vocabulari o gramàtica específica de forma ràpida, encara no ho he fet però vull utilitzar els IA per a crear PPTS amb explicacions, vídeos... També els he utilitzat per a crear imatges perquè els alumnes facen descripcions... En resum, els trobe molt útils per a la nostra feina, i per a l'alumnat podria ser beneficiós ben explicat i oferint-los altres IA diferents a ChatGpt».
- «Fer recapte d'informació i elaboració complexa de textos. El procés per arribar-hi s'ensenyarà a les aules».
- «Valoració dels textos elaborats per IA».
- «Per a comparar la creativitat màquina-cervell humà».
- «Per crear imatges i trobar inspiració».
- «Per a la elaboració d'activitats».

- «Per ampliar».
- «Per veure diferents possibilitats davant d'un mateix tema».

Encara que no oblidem que vora un 40% pensa que no hi ha cap benefici en l'ús dels IA en educació, en el que es posen d'acord tots és que SÍ que es necessita formació del professorat en aquest camp i això ja correspon a altres esferes.

Per cert, la meitat d'aquest article ha estat expressament creat amb l'eina d'ia ChatGTP.

Salutació de la presidència

Miguel García Moreno

Estimats amics, veïns
i col·laboradors.

Un altre any tinc el plaer
de presidir la comissió de
l'associació cultural falla Doctor
Palos i Adjacents.

Per sort per a mi, aquest any,
no necessite capgirar discursos.
Serà un exercici diferent, la falla
serà més falla.

Si especial va ser l'any passat
aquest, exercici, no podia ser
millor. Anant del braç de Lidia,
la nostra Fallera Major i per davant,
la nineta Daniela com Fallera Major
Infantil.

Tot i que ja és un any especial,
ho és més encara, perquè tenim
la sort de tenir a la nostra Carla
com la màxima representant
infantil del Camp de Morvedre.

Per a mi és tot un plaer.

Gràcies i bones falles a tots.

Sagunt

2024

#ia

083

Ainhara Villena Escamilla
Ana López Fernandez
Andrea Olivares Gurrea
Angel Carrascosa Hernandez
Asun Borrás Montañana
Belen Gonzalez Pérez
Belinda Merlos Cortes
Carlos Trancon Saez
Concha Pérez Garces
Consuelo Tarazona Antonino
David Cutillas Madrona
Elisa Coll Ferrer
Enrique Villalba Martinez
Erika Costa Bellver
Esther Escamilla Fraga
Esther Talavera Martinez
F. Javier Costa Garcia
Fernando Simon Casquel
Francisco M.torrente Marti
Francisco J. Torrente Aguilar
J. Vicente Pérez Arjona
José Boix Casanova
José Gonzalez Egea
Jose J. Caballero Fernández
Laura Bellver Soriano
Laura Gonzalez Pérez
Laura Peris Boix
Lidia Villalba Gomez
Luardo Puig Ortega
Lucia Ibañez Bosch
Mª José Gomez Garcia

Maika Bellver Soriano
Manel Saiz Castello
Mari Tere Ferruses Clemente
Maria López Civera
Maria Torrente Aguilar
Melani Calatayud Crespo
Merche Aleixandre Vila
Miguel Carbonell Vila
Miguel Garcia Moreno
Nerea García Canós
Nerea Gonzales Bellver
Neus Torres Esquer
Rafa Perez Blasco
Raul Llop Caro
Raul Bautista López
Rebeca Muñoz Oliver
Rosa Aguilar Tortajada
Rosa Canós Erruz
Sandra Garcia Roman
Sergio Laguarda Julian
Sergio Sanchez Pérez
Sheila Pérez Canós
Sonia Martínez Clemente
Sonia Peruga Ayete
Tamara García Canós
Tamara Igual Fuertes
Úrsula Sarió Peruga
Vanesa Bosch Valero
Vicenta Canós Erruz
Xavi Villena Escamilla

Sagunt

2024

#ia

085

Salutació de la Fallera Major

Lidia Villalba Gómez

El somni que mai arribava a la fi s'ha fet realitat. Estimats col·laboradors, amics, fallers, hui vos escric com a fallera major.

La meua etapa com a fallera començà fa trenta anys, al Tronaor. Pocs anys després la història va continuar a la falla del meu cor, Dr. Palos, on vaig ser fallera major infantil en 2003 amb Mayka, Pepe i Santi que, junt amb la nostra família fallera, em van ensenyar que les falles eren això mateix. Una família que treballava amb il·lusió i esforç.

Aquest any tinc l'honor de representar la nostra falla al costat de Daniela i Miguel, ells han fet que 2024 siga especial, amb els quals he passat moments inoblidables.

Amb aquestes paraules vull agrair a la meua família l'esforç que han fet durant tot l'any perquè

el somni d'aquella xiqueta es fera realitat. Als meus pares i al meu home, per acompanyar-me sempre en aquesta bogeria. A la meua família fallera, que sempre ha estat al meu costat, pendent de cada detall, treballant com cada any per a continuar fent gran Dr. Palos.

Vos convidem al nostre casal, o, millor dit, a la nostra casa. A tan sols uns dies de tindre els nostres monuments al carrer, on la música i l'olor de pólvora envolten l'ambient.

Donem la benvinguda a les falles 2024 i a tot el que les envolta.

A la Fallera Major

Lidia Villalba Gómez

Estimada Lídia,
Hui estem ací per a exaltar-te com a fallera major de la falla del teu cor, la falla Doctor Palos; i tancar així un preciós cercle que va començar allà per l'any 2003.

Permeteu-me l'acudit, però si fa deu anys li hagueren dit que la persona que l'anava a exaltar com a FM seria un madrileny i ho faria en valencià, haguera rigut a carcallades. Però la vida és capritxosa i ací estem, així doncs, demane disculpes per endavant i promet fer-ho el millor que puga.

No saps la responsabilitat que sent ara mateix, en parlar-te en la llengua del teu cap i del teu cor. Perquè com em vas dir quan et vaig conèixer, tu parles en valencià, penses en valencià i somies en valencià. Valenciana dels peus al cap i, per tant, fallera; molt fallera i de tot cor.

Encara recorde una de les primeres vegades que et vaig veure plorar, va ser al principi de març de 2018, estàvem a Verona i tu veies entre llàgrimes la retransmissió de la *mascletà* a la plaça de l'Ajuntament de València. En eixe moment, vaig començar a ser conscient del que significaven les falles per a tu i reconec que vaig sentir, a parts iguals, pena, perquè no les pogueres gaudir eixe any, i enveja, per no sentir jo eixe arrelament amb les festivitats de la meua regió. Que ingenu era en eixe moment, no podia ni acostar-me a imaginar el que era això de veritat.

Qualsevol que em conega, sap que la meua mare i tota la seua família paterna són valencians i jo sempre m'havia sentit orgullós de les meues arrels valencianes, però no coneixia les falles més enllà de veure-les per la tele o haver-les viscut de xicotet sense ser faller. No tenia ni idea del que és la vida en el casal, les cercaviles, les cavalcades, emocionar-me en ofrenar a la Mare de Déu o en la

Cremà, el treball que hi ha darrere
d'una falla i el sentiment
d'arrelament i pertinença cap
a la qual és la teua família fallera.

Tu has sigut fallera des
d'abans que pugues recordar.
En la teua falla, has plorat, rigut,
ballat..., en definitiva, has crescut;
vas entrar sent una xiqueta i t'has
convertit en una dona extraordinària.
Tot això, amb aquesta gent que
veus als dos costats, la teua
comissió, els teus amics, la teua
família fallera... Ells t'han
acompanyat al llarg de més
de vint anys, i hui són ací per a fer-
ho una vegada més; per a fer-te
brillar més que el sol l'any més
important de la teua vida fallera.

Gràcies a tu, jo puc sentir-me
part d'aquesta xicoteta família
i de veritat que no saps com
d'afortunat que em sent. Jo no puc
dir que siga un faller de naixement,
com soleu dir ací, però sí que soc
un faller de cor. A tu et dec, bo,
et dec moltes coses; però no crec
que siga el moment ni el lloc
d'enumerar-les. El que sí que cal

en aquest instant és dir-te que et dec dos dels amors més bonics i sincers que he professat en la meua vida: el que sent per tu i el que sent per aquesta meravellosa tradició. Gràcies de veritat per fer-me faller, gràcies per deixar-me conèixer, estimar i sentir-me part d'aquest meravellós món i gràcies per voler compartir-lo amb mi.

Mira els teus pares, són grans culpables que estigues hui ací. Eres tot per a ells, i ningú millor que ells saben la responsabilitat i l'orgull que suposa representar la teua falla. No tingues dubte que estan molt orgullosos de tu i més en un dia com hui. Han viscut tot aquest camí al teu costat i només cal veure'ls per a saber que estan vivint aquest moment amb la mateixa il·lusió, o més encara, que tu mateixa. Sempre de la teua mà...

Finalment, no voldria oblidar-me de Miguel i Daniela, el millor equip que podies haver somiat. Ells t'han acompanyat i et

Sagunt

2024

#ia

093

continuaran acompanyant
el que queda d'any, i sempre seran
especials per a tu. Com ho varen
ser Mayka, la teua fallera major;
Santi, el teu president; i Pepe,
el teu president infantil. Amb
el temps, oblidaràs com de *renegó*
i cabut que és Miguel,
i recordaràs com de bo i afectuós
que és; i, també, oblidaràs com
de trasto que és Daniela, i només
recordaràs la complicitat que tens
amb ella i eixe somriure de pilleta.

Dit açò, només queda dir que
gaudisques (i ho faig extensiu
a Miguel i a Daniela) d'enguany que
sempre estarà en la teua memòria
i en el teu cor, que ho visques amb
passió i al 100% (com ho fas tot en
la vida) i que sigues molt feliç.
D'aquesta manera recordaràs
aquest any ple de moments
inoblidables, noves amistats,
il·lusions, aprenentatges i,
en definitiva, somnis complits.

La setmana de falles cada
vegada està més a prop, l'olor
de pólvora apunta per cada

cantonada, música de xaranga,
sarau al carrer i al casal, flors,
la Geperudeta...

No queda molt més a dir,
a part que...

Visca València!

Visquen les falles!

Visca la Falla Doctor Palos!

La del teu cor.

De la qual hui eres la fallera
major.

T'estime molt.

Monument gran

Artista: Isidro Ventiscas

Explicació: Carlos Segundo

CENTRE

Li diuen “Intel·ligència”,
de cognom: “Artificial”.
A alguns salvarà la vida
i a altres fa tremolar.

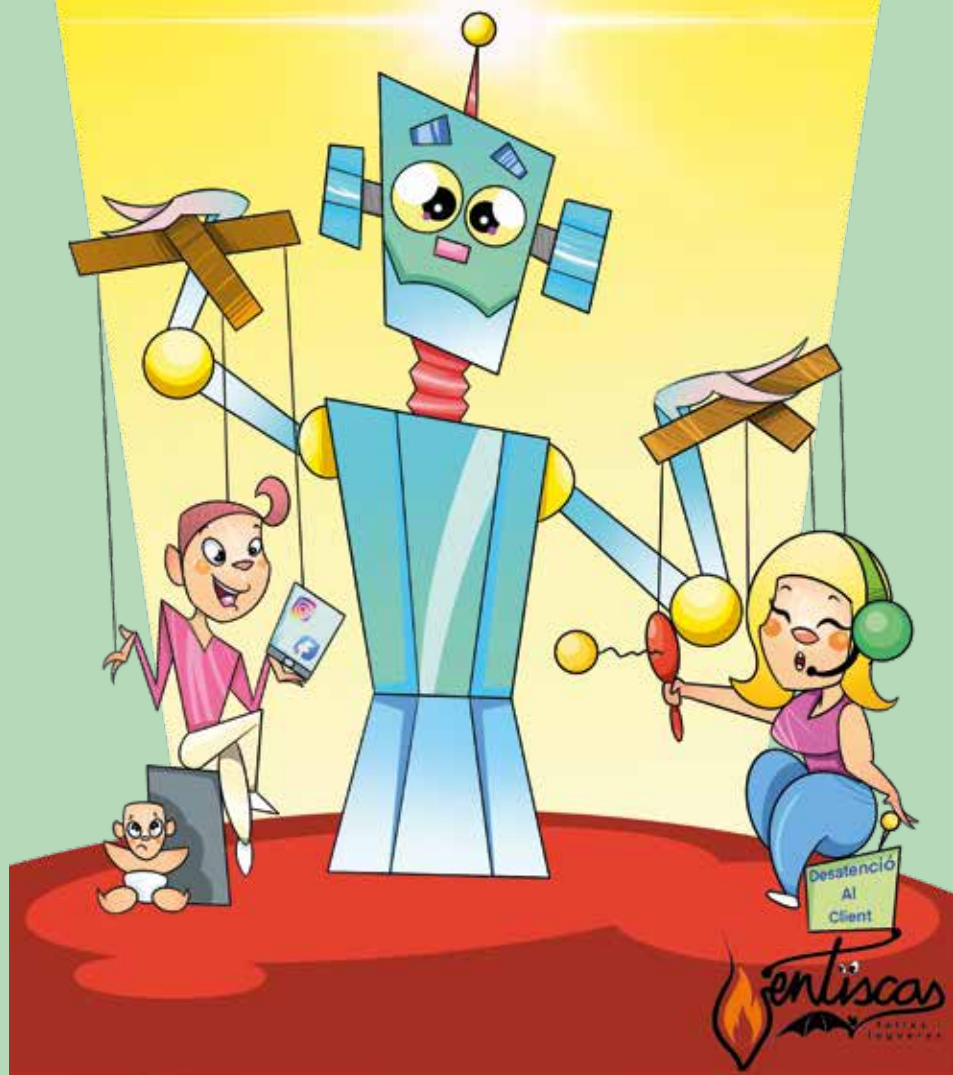
Útil en l’economia,
la ciència i la medicina...,
mes per a la picaresca
és també una vitamina.

ESCENA 1

Ens hem fet esclaus de tablets,
smartphones i ordinadors,
que ens fan teletreballar
oferint conciliació.

Però és tal la dependència
de la IA, que ens ha fotut:
no ens adonem, veient vídeos,
que el xiquet ens ha caigut.

ImaginA

Sagunt

2024

#ia

097

ESCENA 2

Et parla l'operadora,
la veu... que està malalteta?
I el que està és molt avorrida
de tirar de palanqueta.

I si la veu reconeixes
com la d'algun familiar,
fes-nos cas i res mai signes
sense haver-ho confirmat.

ESCENA 3

El llaurador valencià,
encisat pel “tro de bac”,
defensa la tradició
de la roba feta a mà.

Diu que qualsevol objecte
la IA el fa impersonal:
mai tindrà eixe sentiment
que té el que és artesanal.

ESCENA 3.1

Les hortalisses transgèniques
tenen gran forma i color,
més mai tindran el sabor
que donen sang i suor.

ESCENA 3.2

Parlen en ChatGPT
per fer una *mascletà*
que disparen en botons,
sense embrutar-se les mans.

El bo, que perden el risc
de quan disparen a mà,
però no té el sentiment
de l'encés tradicional.

ESCENA 3.3

Agulles “d’ordinador”,
cosint vestits a destall
han fet perdre als vestits d’ara
tota l’exclusivitat.

I, a la fi, si vols lluir
una mica diferent,
hauràs d’anar a parar
a un artesà de taller.

QUÈ ÉS LA INTELLI GENCIA ARTIFICIAL?

Aurora Aleixandre Villalba
Mestra educació infantil
CEIP Vilamar

La intel·ligència artificial (IA) són uns programes informàtics que poden fer coses que abans sols es podien fer amb intel·ligència humana, es a dir, és un programa que pot fer feines que abans sols podíem fer les persones, ja que requerien un raonament.

El programa pot aprendre comportaments i fer prediccions sobre diferents temes per facilitar la nostra vida. Per exemple, la IA ens permet resoldre alguns problemes, reduir el temps d'algunes tasques i triar les millors decisions per a determinades situacions.

Com podem beneficiar-nos els xiquets i les xiquetes d'aquests programes?

De fet, els xiquets i les xiquetes ja estem interactuant diàriament amb la IA, encara que no siguem conscients. Coneixeu l'Alexa o la Siri? Veritat que sí? Doncs aquests programes van ser uns dels primers en acostar la IA als infants.

Amb els dos programes podem interactuar fent coses tan curioses com:

- Podem demanar que ens conten un acudit, un conte, un secret, una endevinalla, que ens cante una cançó o jugar amb ells a pedra, paper o tisores, a cara o creu...
- També podem demanar que activen diferents modes de veu per tal de parodiar els pares, les mares, els avis, els bebés, adolescents...
- Estan preparats per poder jugar amb ells a diferents jocs: veig veig, veritat o repte, veritable o mentida...
- Ens poden despertar pel matí, podem crear amb ells la llista de la compra o demanar que ens recorden alguna cosa com per exemple comprar el pa.
- Poden contar-nos les notícies del dia, dir-nos quin temps fa o quina hora és. També ens poden informar de la programació de la televisió per

a un determinat dia o de la classificació del nostre equip de futbol a la lliga.

- Són molt útils com a temporalitzadors a la cuina, de tal manera que els podem dir que ens avise en 10 minuts per traure la pizza del forn. O podem preguntar quina és la farmàcia de guàrdia o quin restaurant tinc més a prop. També ens poden dir quines són les pel·lícules que estan a la cartellera del cinema.

Està clar que poden fer moltes coses diàriament per nosaltres, fins i tot vos poden ajudar amb les feines de l'escola. Proveu a preguntar el resultat d'una multiplicació o la definició d'una paraula. Però no s'ha d'abusar, els deures estan per treballar un poquet a casa si és que el nostre mestre o mestra així ho considera.

Però... per molt de poder que tinguen aquestes aplicacions, el potencial dels xiquets i xiquetes, la seua capacitat de raonament

i raciocini és i serà sempre infinitament més gran i poderosa que la de qualsevol màquina.

De totes les maneres, no deixeu de jugar i provar aquestes tasques que podeu fer amb la IA.

I ara una suggerència personal...: demaneu a l'Alexa que es tire un pet o un rot i veureu quina cara d'ensurt que posen els pares en escoltar el que fa. Té moltes varietats, és un descabell.

Anem a posar la IA a prova... Vos apeteix?

Li hem donat a la IA la següent ordre: «Escriu un conte en valencià per a xiquets sobre una xiqueta de nou anys que es diu Daniela i que vol ser fallera major de la falla Doctor Palos de Sagunt com la seua mare Vanessa va ser fa molts anys», i açò és el resultat... m'ha deixat de pedra!!!!

«Açò diu que era a la ciutat de Sagunt una xiqueta anomenada Daniela. Tenia uns cabells rossos com el foc

i uns ulls brillants com les estrelles. Tenia nou anys i sempre somiava en grans coses. La seua mare, Vanessa, havia sigut fallera major de la falla Doctor Palos fa molts anys, i les històries que li explicava eren les seues preferides.

Cada vesprada, després de l'escola, Daniela s'asseia al costat de la seua mare i l'escoltava parlar sobre les falles i les festes. Vanessa li mostrava fotografies antigues, on apareixia amb un vestit preciós, una banda i un somriure radiant. Daniela adorava les fotos i somiava en ser com la seua mare un dia.

Quan Daniela tenia nou anys, va decidir que volia ser fallera major de la falla Doctor Palos com la seua mare havia sigut. Va començar a aprendre les danses tradicionals valencianes i a col·laborar en la construcció

de les enormes falles de fusta i cartó que decoraven els carrers. Va fer molts amics entre els altres fallers i falleres, i va treballar molt dur per aprendre tot el que podia sobre la festa de les falles.

El seu somni, però, no era fàcil d'aconseguir. Hi havia moltes xiquetes i xiquets que volien ser fallera major, i la competència era ferotge. Daniela no es va desanimar; sabia que si treballava amb diligència i amor, podria arribar al seu objectiu.

L'any següent, va decidir presentar-se com a candidata a fallera major. Va parlar davant de la comissió fallera amb molta confiança, i va explicar com volia fer de la festa de les falles una experiència meravellosa per a tothom. Va ballar amb gràcia i somriure al concurs de ball, i va respondre totes les preguntes de cultura fallera amb encert.

Quan finalment van anunciar el nom de la nova fallera major de la Falla Doctor Palos, totes les mirades es van dirigir cap a Daniela. Amb els ulls plens de llàgrimes de felicitat, va abraçar la seua mare Vanessa, que estava molt orgullosa d'ella. Daniela havia aconseguit el seu somni, i estava decidida a fer-ho tan bé com la seua mare ho havia fet fa molts anys.

Durant el seu regnat com a fallera major, Daniela va portar a terme moltes activitats i esdeveniments emocionants per a tots els fallers i falleres. Va portar la festa de les falles amb orgull i passió, i tots van reconèixer que era una digna successora de la seua mare.

Així, Daniela va demostrar que amb amor, esforç i determinació, els somnis poden fer-se realitat, i que la tradició de les falles

a Sagunt continua viva a través de les noves generacions. I això, xiquets i xiquetes, és com Daniela va arribar a ser fallera major de la Falla Doctor Palos, com la seua estimada mare Vanessa fa molts anys enrere.»

Què us sembla? No està malament, no? Jo personalment canviaria algunes coses, per exemple: a la nostra comissió no es fan proves de selecció de les falleres majors, però això és una cosa que la IA no tenia forma de saber... També pense que, si la IA haguera conegut Vanessa, la mare de Daniela en persona, haguera afegit algun detall de com de divertida que és i de com de bé que ens fa riure a tots sempre que podem gaudir de la seua presència.

Continue posant la IA contra les cordes...

Ara, li he demanat a la IA que prepare unes endevinalles. Seràs capaç de resoldre-les?

(L'ordre que li hem donat ha sigut: «Crea endevinalles per a xiquets sobre el món de les falles»).

1. Que és allò que es planta en març, alta i vistosa, i acaba cremant-se en una festa famosa?
Resposta:
2. Amb pòlvora i soroll comencem a ballar, a què li diem quan els focs fan un gran esclat?
Resposta:
3. En la Ofrena a la Mare de Déu, amb flors en mans i molta devoció, qui vesteix amb lluentor i esclat?
Resposta:
4. Quan exploto, faig molt de soroll i em transformo en llums i colors. Què puc ser?
Resposta:

Vos ha semblat fàcil? Segur que ho heu solucionat a la primera. De totes les maneres, us deixem ací baix les respostes per si hi ha algun despistat o despistada. Encara que ja sabeu que si teniu dubtes ho podeu preguntar en la IA. 1. Les Falles, 2. La traca, 3. Les Falleres, 4. Petards.

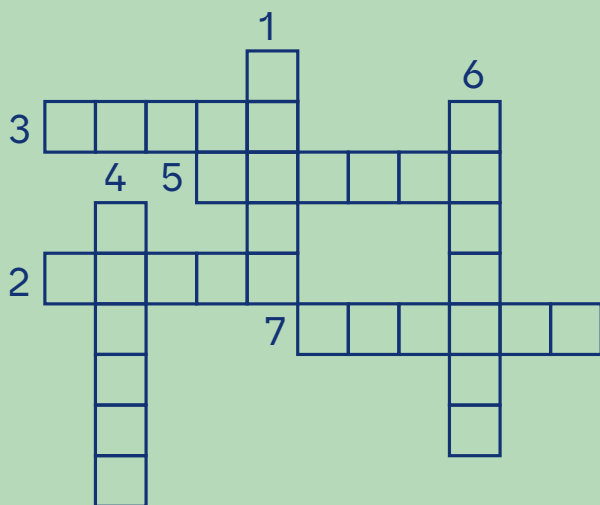
Més jocs que la IA ha creat per a vosaltres!!!

A continuació vos oferisc un joc que hem creat a mitges la IA i jo. A veure qui el pot resoldre...

Li he demanat a la IA que triara paraules relacionades amb el món de les falles i que ens oferira una xicoteta descripció d'aquestes per a crear aquest encreuat. Jo he afegit alguns detalls per personalitzar el joc.

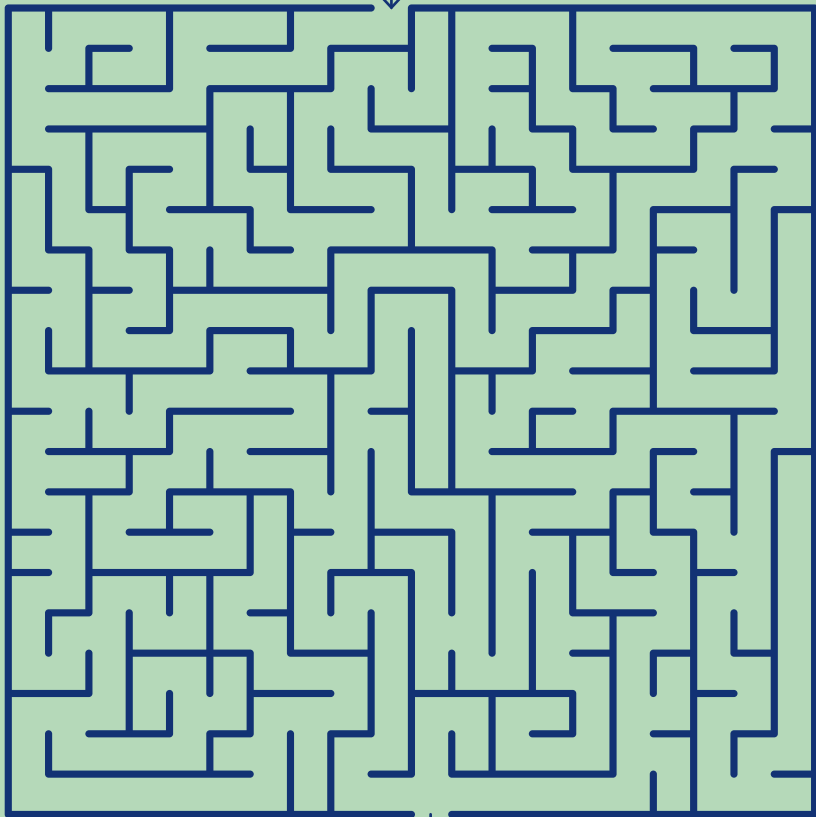
1. Figura còmica o satírica feta de cartó pedra, fusta i altres materials, que es construeix per a les falles i que posteriorment serà cremada com a part de la celebració.

2. La fallera major d'aquesta falla es diu...
3. Acte final de les falles, on totes les falles i ninots construïts són cremats públicament com a part de la tradició.
4. El president de la falla és...
5. Procés de construir i muntar la falla abans de la celebració principal.
6. La fallera major infantil d'aquesta falla es diu...
7. Cerimònia religiosa i cultural en la qual les falleres porten flors a la Mare de Déu com a mostra de devoció i respecte.

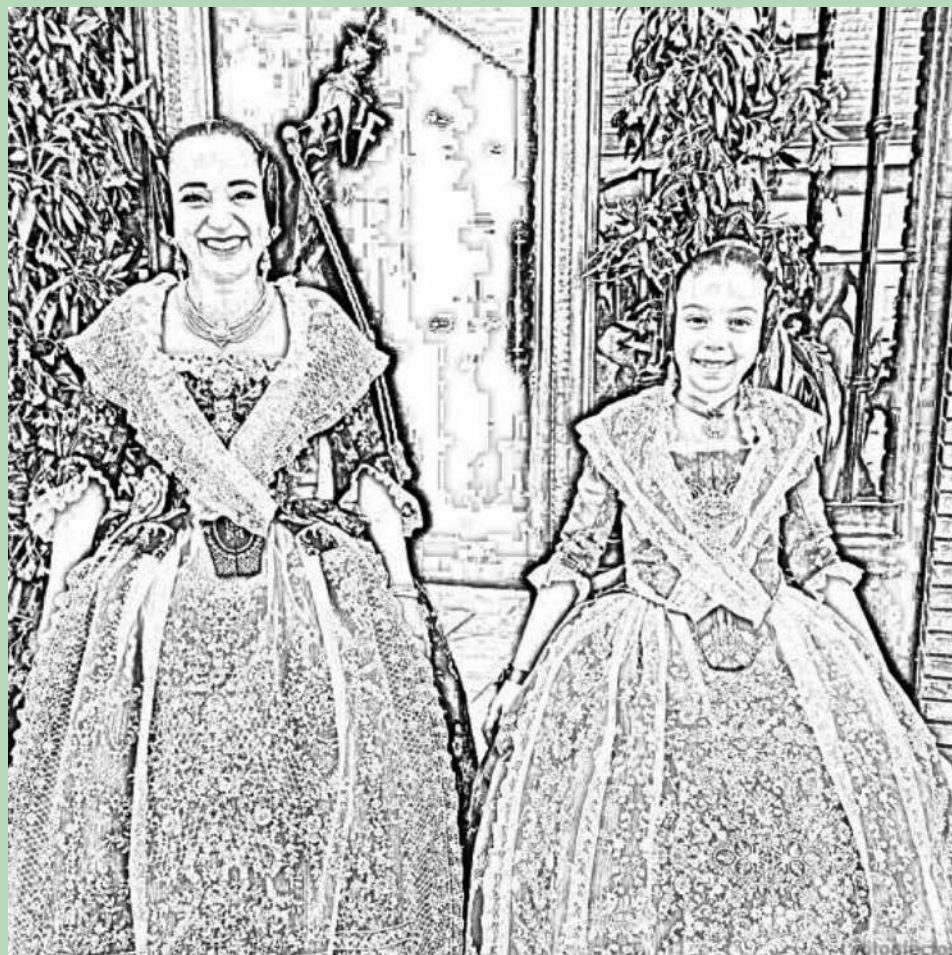

1. Falla 2. Llidia 3. Crema 4. Miguel 5. Plantà 6. Daniela 7. Ofrena

Ajuda a la banda de música
a arribar a Daniela i Lidia

Del Facebook de la Falla hem tret aquesta foto, i mitjançant la IA l'hem convertit en un dibuix. El vols pintar?

Més jocs de la mà de la IA

Busca a la sopa de lletres les paraules relacionades amb Sagunt que la IA ens ha suggerit:

- Nom de la comarca a la qual pertany Sagunt:
Camp de
- Monument més destacable de l'època dels romans:
..... romà.
- Nom del general cartaginès que va assetjar la ciutat.
- Heroi saguntí:
José
- Botija de suro típica de Sagunt.
- Riu de la localitat.

Com ha anat? Si no sabeu alguna de les respostes podeu preguntar als pares, avis o algun faller de més edat. També podeu consultar la IA o mirar les solucions que us he deixat ací a sota.

Morvedre, Teatre, Hannibal, Romeu, Colxa, Palància i Rodrigo

B	H	O	L	A	T	C	O	M
E	M	O	R	V	E	D	R	E
N	Q	W	R	T	A	U	I	O
I	E	R	T	U	T	I	O	P
F	A	S	D	R	R	F	G	H
A	V	B	N	O	M	L	K	J
R	C	X	M	D	Z	A	Q	P
A	I	E	U	R	T	R	E	A
I	U	O	P	I	X	E	Q	L
G	I	O	P	G	A	C	A	A
A	T	R	T	O	U	B	O	N
R	H	S	A	D	I	A	S	C
C	E	Q	Z	N	X	C	V	I
T	S	X	N	M	B	C	R	A
I	T	A	X	C	O	L	X	A
C	H	S	T	R	O	K	E	S
M	O	N	K	E	Y	S	A	J

Per finalitzar volem tindre un detall amb la nostra Carla

Amb algunes dades que hem facilitat a una aplicació d'IA, ens ha creat aquest poema per a ella.

En un racó del mar i de la llum,
Carla Boix Sarió, xiqueta amb virtut,
de Doctor Palos, la falla flamant,
amb son ànima esplendent, es fa
[gegant.]

Úrsula i Jose, la sang fallera,
l'esperit ardent en la travessia
[sencera,]
Carla aconsegueix, amb gràcia i
[passió,]
ser fallera major infantil amb devoció.

A la comarca del Camp de Morvedre,
el seu somriure il·lumina, com un
[resplendor,]
Carla, en el seu regnat, un fanal
[que creix,]
a la seua corona de somnis, és la flor.

Amb vestits de seda i la mirada
[enlairada,]
Carla, fallera major, en el seu paper,
porta la tradició en el seu encant,
brilla en la festa amb orgull i llaor.

Doctor Palos, la falla que és sa casa,
de generació en generació,
Carla amb gràcia, en la festa abraça,
l'essència fallera, el seu cor.

Al Camp de Morvedre, son nom s'alça,
en la memòria de festes i cançons,
Carla Boix Sarió, reina d'esperança,
en la història de falles, amb emocions.

HOLA, XIQUETS I XIQUETES!

Susana Neira Guillem

Mestra d'educació primària

Sabeu què és la intel·ligència artificial? Vos ho explique molt fàcilment. Es tracta d'un programa informàtic que és capaç de realitzar una feina que normalment requereix intel·ligència humana.

Sabeu que tenim molta intel·ligència artificial al nostre voltant? Sí, com per exemple els assistents de veu, quan dius «Alexa, posa'm música» i ella automàticament fa sonar la música, com per art de màgia.

O a la televisió, les famoses Smart TV, en què disposeu d'accés a internet, i, segons el que busques, et van oferint vídeos similars als que mires.

També hi ha en moltes cases les rumbes, una espècie de granera que neteja tota la casa, però primer li hem ensenyat el plànol de la casa. I si no som a casa, gràcies a la intel·ligència artificial, podem posar una rentadora, baixar les persianes, o posar la calefacció perquè, quan arribem a casa, estiga calenta.

Heu viatjat amb cotxe? I els vostres familiars han hagut de posar el GPS per a poder arribar, doncs això també és intel·ligència artificial. Si hi ha un accident per la carretera on vas, et dona la possibilitat de canviar de ruta, i arribar abans. No és genial?

També hi ha cotxes que tenen pilot automàtic, utilitzant càmeres, on identifiquen senyals de trànsit, persones, altres cotxes. Perquè funcione es necessiten milers de fotos que, prèviament, han sigut etiquetades per una persona.

I què em dieu dels Smartwatch que porteu? També ho és. Alguns tenen GPS, i podem trucar per telèfon o rebre missatges.

I a l'escola? Doncs també, existeixen biblioteques virtuals, molts jocs educatius i, fins i tot, plataformes d'aprenentatge en línia.

Però, clar, no tot són avantatges, hi ha certa por que passeu tant de temps davant de les pantalles, que es reduïska la

relació social i emocional entre els estudiants, com l'empatia (posar-se en el lloc de l'altra persona), la capacitat de treballar en grup, o la resolució de conflictes. Açò últim, molt important per al nostre dia a dia.

Així que, com tot a la vida, s'ha de trobar l'equilibri adequat entre la intel·ligència artificial i la interacció humana.

UN REGAL MOLT, VALUÓS

**Erika Costa Bellver
i Nerea Gonzales Bellver**
Estudiants i falleres

Marc era un xiquet d'11 anys, ell havia començat primer d'ESO, no podia caminar, i per això sempre s'havia sentit una mica exclòs.

A Marc, sols li havia tocat amb un amic seu a classe, el seu nom era Ivan, es van fer amics en segon de Primària. Ell sempre li preguntava al seu amic com se sentia poder caminar, tenia molta curiositat de com era i Ivan sempre li contestava totes les preguntes al seu amic.

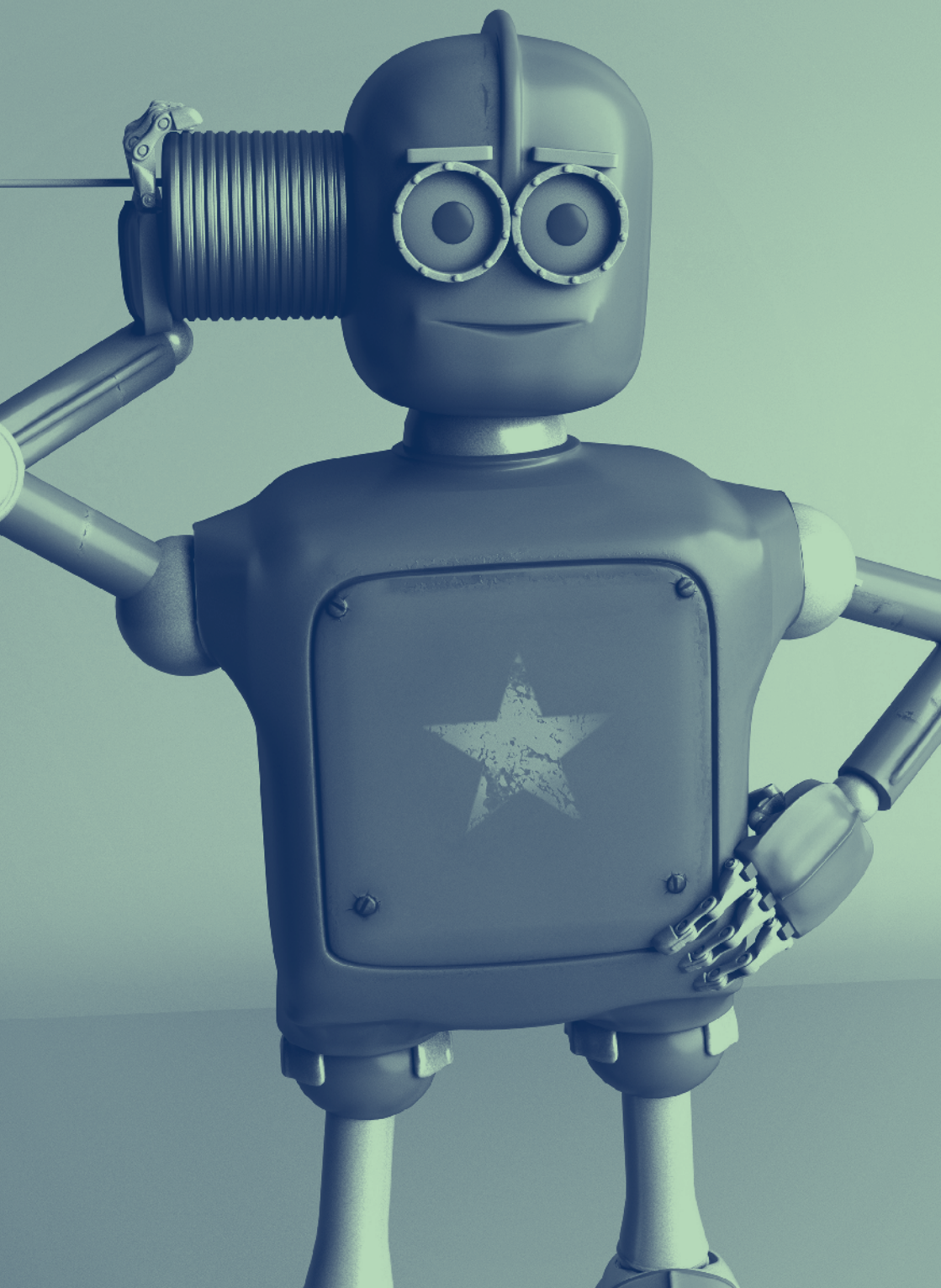
S'acostava el seu aniversari, i Ivan hi tenia el regal perfecte. Per a aquest, necessitava l'ajuda del seu germà, Nicolàs, ell era tres anys major que ells i no coneixia molt Marc. Li agradava molt la robòtica i la ciència. El seu regal era una cosa que segurament li canviaria la vida. Nicolàs estava fent una cosa que ajudaria a Marc a complir el seu somni de poder caminar, o ho intentaria.

El regal consistiria en una màquina que reactivaria els músculs de les cames del xiquet.

Nicolàs no coneixia molt Marc, però que com era amic del seu germà, llavors, compliria amb el que aquest li va demanar per a l'aniversari del seu amic.

Marc estava molt emocionat perquè tan sols quedaven dues setmanes per al seu aniversari. Ell tenia planejat un sopar al bar de la plaça del seu poble amb els cinc amics seus, entre ells, Ivan.

Els dies anaven passant, i la màquina ja quasi estava acabada. Però el dimarts de la setmana de l'aniversari, Nicolàs tenia un virus de la panxa, i encara quedava un poc per a acabar el regal i òbviament no podia continuar fent-lo. Així doncs, Ivan va anar el dijous a l'habitació del seu germà per a intentar avançar-lo. Per un altra part, Nicolàs estava al sofà, així que no s'havia adonat que el seu germà havia entrat a la seua habitació. Ivan va començar a buscar la màquina en uns caixons, però no la trobava, es va dirigir cap a l'armari, va obrir la porta i allí la va trobar.

Ivan va posar la màquina en l'escriptori, va agafar les notes del seu germà per a veure què podia avançar, però no entenia quasi res. Es va girar per a buscar les eines, però de sobte es va escoltar un soroll molt fort, es va girar i va veure la màquina a terra, i tenia una peça trencada.

Nicolàs es va alçar del sofà i es va dirigir cap a la seua habitació en escoltar el soroll. Quan va entrar a la habitació va veure la màquina a terra i el seu germà al costat de la màquina. El rostre de Nicolàs mostrava horror.

—Ivan..., què has fet? —digué Nicolàs sorprés.

—Jo volia ajudar..., no sé com ha caigut —va dir Ivan, penedit. Nicolàs estava enfadat amb el seu germà, perquè damunt que li havia fet una màquina al seu amic, ell l'havia trencat..., però al mateix temps va entendre que Ivan sols volia ajudar-lo. Ell era un xic tranquil i molt comprensiu; així doncs, li va dir al seu germà que no calia que

l'ajudara, Ivan ho va comprendre i se'n va anar, coneixia molt bé el seu germà, i encara que Nicolàs pareixia estar tranquil, per dins estava enfadat.

Els següents dies Nicolàs va fer un gran esforç per a acabar la màquina.

El dissabte va arribar, i a les 21.00 van arribar els amics de Marc al lloc on havien quedat. Soparen, xarraren, rigueren i s'ho passaren molt bé. Després de bufar els ciris, va arribar l'hora dels regals, cadascú anava donant-li els seus regals, sols quedava l'últim, el d'Ivan. Quan era el seu torn, Nicolàs va entrar per la porta i els dos germans li'l van donar. Marc estava molt feliç i els va abraçar als dos. L'endemà, Nicolàs va ajudar Marc a posar-se la màquina, fins aleshores Nicolàs i Marc no havien parlat molt...

En eixe moment va nàixer una amistat entre ells dos.

Salutació de la Fallera Major Infantil

Daniela Caballero Bosch

Hola, em dic Daniela Caballero Bosch, tinc deu anys i soc fallera des que vaig nèixer, amb els meus pares i el meu germà.

Aquest any 2024 és un any molt especial per a mi, perquè soc la fallera major infantil de la meua estimada falla. He fet molts amics i amigues d'altres comissions i m'estic divertint molt.

Compartisc any amb Lidia i Miguel, que em cuiden molt i són molt divertits, junts formem un gran equip.

Tinc moltes ganes que siga
la Setmana Fallera i eixir a fer
les cercaviles acompanyada
de la meua família fallera,
la xaranga i olorar la pólvora
en eixir de casa. Espere que
vosaltres gaudiu d'aquesta festa
tant com jo.

Visca les Falles i visca la Falla
Doctor Palos!!!

A la Fallera Major Infantil

Daniela Caballero Bosch

Daniela, filla meua, ja ha arribat el dia, ja estem ací. La mamà no sabia si anava a ser capaç de dirigir-te aquestes paraules, ho intentaré sense plorar massa.

Filla, no saps com d'orgullosa estic de tu. Ja fa deu anys que arribares a les nostres vides i les omplires de felicitat. Eres una xiqueta simpàtica, alegre i amb un gran cor... Una miqueta cabudeta també, però supose que això et ve de família.

Et mire com estàs vivint enguany i em recordes a mi. Fallera de bressol i de cor, comparteixes el mateix sentiment que jo per aquesta festa. Un sentiment que ens deixà d'herència el iaio Fernando, un altre faller de cor, eixa estreleta que sempre està ací vigilant i compartint amb nosaltres cada dia de les nostres vides. Avui, eixa estreleta brilla més que mai,

perquè està contenta i radiant
de felicitat al veure't al teu tro
de fallera major.

Contaré un poc de la teua vida
fallera, a la qual enguany podrem
afegir moltes més vivències
i moments inoblidables per a tu.

Tenies quatre mesos quan
pujares a aquest escenari la
primera vegada, quasi no se't veia
dins de la teua bolcadeta i en
braços de ton pare. Des d'eixe
moment, no has deixat de vestir-te
de valenciana sempre que has
pogut, sense faltar a cap acte,
ballant a les cercaviles al costat
de la xaranga.

Però et vas fent major i ara ja
no sols balles amb les teues
amigues a les cercaviles o jugues
de nit a l'hora de sopar al casal,
ara ja em toca lluitar amb tu
perquè no tanques totes les
orquestres de falles. Et fas major
i m'encanta viure-ho amb tu.

Des de fa temps tenies clar
que volies ser la màxima
representant de la teua falla, la que
has viscut de sempre, la que dus al

cor, la que duem tota la família al cor. Avui aquesta falla, aquesta comissió et presenta com a la seua fallera major infantil, amb el cor ple i els braços oberts per tal de gaudir amb tu aquest viatge.

Un viatge que estàs compartint amb gent molt especial com són Lúdia i Miguel, als quals estimes moltíssim i que et cuiden i ensenyen tot el que ells saben d'aquest món faller que tant ens agrada. Aprofita això, amera't de tota aquesta informació, que amb ells no sols t'ho passaràs molt molt bé, sinó que aprendràs moltíssim.

Sé que estàs gaudint al màxim, que has fet molts amics i amigues en altres falles. Aprofita això també, perquè al final, quan tot passe, el que et quedarà és la gent que hages conegut enguany i els records que tingues amb elles, no deixes passar aquesta oportunitat.

Enguany les falles seran molt especials per a tu, t'arreglaran a casa cada dia, aniràs enmig als passacarrers, viuràs l'experiència meravellosa d'anar protegida per

tota la teua falla, acompanyada a tots els llocs, i, creu-me, és una experiència única i molt emocionant.

Papà, el tete i jo estem molt orgullosos de tu, de veure't feliç, de veure com gaudeixes cada moment i de veure com aprofites cada instant. No perdes mai això, no perdes mai el somriure que et caracteritza, no perdes mai les ganes de viure moments, no perdes mai qui eres, no canvies, perquè eres molt especial.

I ara sí, per acabar tinc l'honor de dir que: Daniela Caballero i Bosch és de Dr. Palos, dels infantils, la seua fallera major.

A la Fallera Major Infantil de FJFS

Carla Boix Sarió

És el moment de parlar de Carla, la nostra fallera major infantil de FJFS.

Moment de presentar una fallera de bressol, davant les mirades atentes d'aquells que estimen la nostra festa.

Carla va nàixer a Doctor Palos, comissió que la va veure vestida de valenciana amb només cinc mesos d'edat. Aquella xicoteta bolcada només seria l'inici d'una saga d'aventures que es desenvoluparien rodejades de pólvora i de monuments!

A més a més, xiqueta, eres filla de dos grans fallers, per això no pots negar que, per la teua sang, viatgen el foc i la flama, elements que donen vida a eixe sentiment que tant ens caracteritza.

La teua careta mostra la il·lusió per fer realitat eixe joc en el qual les teues amigues i tu jugàveu al

casal, pujant a eixe teatre romà
que tanta història ha vist de la
nostra ciutat i que, avui, eres tu la
que l'engalana.

Són els teus ulls, els que ens
mostren com la innocència d'una
nineta que ballava per casa
sentint-se princesa amb el cancan
posat, va convertint-se en una
doneta que, amb tota l'estima
del món, mira amb deler els
adreços que amb estima ordenes
acte rere acte.

Eixes pintes, dissenyades per
les mans d'un orfebre, plasmen les
il·lusions del teu volgut any passat,
seran unes de les encarregades de
fer-te reviure totes les emocions
viscudes quan, de major infantil,
faces de nou pleitesía a totes les
falles que visites.

Ser fallera major és una gran
responsabilitat, ja ho saps, has
de representar molta gent, però
també has de fer que siga un
període inoblidable per a aquells
que t'envolten, has de ser exemple
de saber estar, de somriures, de
llàgrimes, d'alegria i d'abraços

plens d'il·lusió, has de gaudir com
això que eres, una xiqueta valenta,
tendra, forta, educada, creativa,
plena de vida i que, a partir d'avui,
durà sobre el pit un escut que es
gravarà amb eixe foc que ens
representa, el de la sang
valenciana, el dels fallers, el que
et marcarà per a sempre com
a regina dels infants d'aquesta
comarca.

Carla, sent eixa banda com
el millor brocat que vestirà el teu
cor, serà ella la que t'acompanyarà
en tots aquells moments que mai
oblidaràs i la que et farà sentir més
fallera que mai.

Monument infantil

Artista: Isidro Ventiscas

Explicació: Andrea Segundo

CENTRE

Estan connectats els jóvens
a la nova intel·ligència,
eixa que és “Artificial”
i els absorbeix la consciència.

Empreses interessades
li donen gran importància
per a així tindre’ns sumits
en una gran ignorància.

ESCENA 1

La IA és per a la ciència
element fonamental:
es fan pròtesis i implants
que acaben essent vitals.

La precisió dels robots,
inclòs el fet d'operar,
ha fet que els grans cirurgians
puguen millor treballar.

ESCENA 2

Les tablets i ordinadors
fan que els dibuixos dolents
que fan alguns dels artistes
siguen uns grans monuments.

Impressores en 3D
s'encarreguen de la resta,
“imprimint” les grans maquetes
de l'ànima de la festa.

ESCENA 3

Són els electrodomèstics,
en aquesta nova ciència,
elements intel·ligents
que treballen amb paciència.

Però és molt poc saludable
fer-los a tots funcionar
en un control o en el mòbil
des del sofà recolzat.

ESCENA 4

És de veres que als majors
la vida els ha millorat,
ja que els ha fet tindre temps
per a altres activitats.

L'estalviat en la neteja
o deixar de cuinar,
els fa que isquen i passegen
o que vagen a ballar.

Comissió infantil

Adriana Alcaide Talavera
Ainhoa Costa Bellver
Blanca Sanchez Merlos
Carla Boix Sarió
Daniela Caballero Bosch
Emma Merlos Adrian
Fernando Caballero Bosch
Fernando Carrascosa Garcia
Imanol Pascual Garcia
Izan Gonzales Bellver
Julia Boix Sarió
Laura Alejos Ferruses
Mar Aleixandre Ibañez
Mateo Saiz López
Mei Bautista Muñoz
Noa Bautista Muñoz
Pau Civera Borrás
Paul Sánchez Merlos
Paula Perez Martinez
Samuel Puig Calatayud
Sara Lozano Peruga
Sara Perez Martinez
Valentina Carbonell Coll
Valeria Laguarda Gonzalez
Vega Perez Peris
Vicent Aleixadre Ibañez
Zoe Bautista Muñoz

Nous fallers

1

2

3

4

5

1 Emma Merlos Adrian
08- 07- 2023

2 Mateo Saiz López
13- 10- 2023

3 Pau Cibera Borrás
21-10-2023

4 Samuel Puig Calatayud
08- 06- 2023

5 Sara Lozano Peruga
14-03-2023

Records

Cavalcada

Cavalcada

Cavalcada

Nit d'Albaes

Presentació llibret

Records

Premis Llibret GVA

Premis Llibret GVA

Premis Llibret GVA

Premis Llibret GVA

Records

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Records

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Records

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Records

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Setmana Fallera

Fogueres 2023

Comiat

Records

Nominació Carla

Nominació Carla

Records

Proclamació

Proclamació

Proclamació

Records

Presentació FFMM FJFS

Play-backs

Play-backs

Play-backs

Records

Ofrena del Pilar

Ofrena del Pilar

9 d'octubre

Halloween

Halloween

Records

Setmana Cultural

Setmana Cultural

Col·labora Ajuntament de Sagunt

Clausura activitats culturals

Postals de Nadal

Bar el pi

963 59 14 09

C/HORT D' AIS, 2 SAGUNT

casa planes

¡Mucho más que una carnicería!

AVENIDA DOCTOR PALOS, 4
46500, SAGUNTO

962 66 40 13
682 633 471

POLLOSPLANES.COM

@POLLOSPLANES

Mediterraneo Beach Club

T/ 685 471 082
681 154 390

Club Náutico Canet d'En Berenguer
Paseo 9 de Octubre, 2 (46529)
Puerto Siles

Restaurante al aire libre
Desayunos · Almuerzos
Comidas · Arroces · Cenas · Copas

SAGUNTO CASH

CASH & CARRY

*Calidad, ahorro y atención
a nuestros clientes*

 96 187 23 11

 administracion@saguntocash.com

**C/ Aceria 27B Pol. Ind. Inguinsa
Pto de Sagunto (Valencia)**

**Horario de atención al público
9.00h. a 14.00h - 16.00h. a 19.00h.
Los sábados de 9.00h. a 14.00h.**

**PROYECTADOS
JUAN ALMARCHA**

C/ Segovia Nº18
46500 Sagunto - Valencia
NIF: 33414452
TEL: 657 767 598

INTEMED
INSTALACIONES TÉRMICAS

Fernando Iglesias Monzón

Tlf: 615693655

Novarse Construcciones

Amb les Falles,
de *tota la vida*.

RESTAURANTE & SALON
EVENTOS & BODAS

Abierto a mediodía, martes a domingo. Todo el día viernes y sábado

Tel.: 667 644 066 - 636 712 844

Sagunto. Cami de Llíria, 46.

info@elmiradordesagunto.com

www.elmiradordesagunto.com

Lápides Javi Navarro

art en pedra

Trabajamos para todas
las compañías aseguradoras

C/ La Pau, 2B - 46500 - Sagunt - Valencia
618 713 360 - javinarro1965@gmail.com

INYECCION DIESEL
Y REPARACION
DE MOTORES DIESEL

Carretera de Sagunto-Burgos, km. 1
Apartado de Correos, 142
46500 - Sagunto (Valencia)
T. 962 661 440 - F. 962 661 528

mc
mariacaprìchos

la tienda de moda y complementos

☎ 96 264 65 22 i 615 54 90 45

✉ info@mariacaprìchos.com

📍 C/ Alameda, 1 Sagunto (Valencia) 46500
46500 Sagunto (Valencia)

🌐 www.mariacaprìchos.com

síguenos en

**LOTERIA
SAGUNTO 3**

Administración de lotería nacional n.º 3

Av. Sants de la Pedra, 35 bajo izq.

46500 Sagunto (Valencia)

T. 962 650 807

loteriasagunto3@gmail.com

Karol Toledo

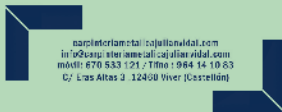
PROFESSIONAL MAKEUP AND NAILS

C/ Cirilo Amoros núm 6
46512 Sagunt, VLC
Tel. 626320414

 @karoltoledo.nails
 @karoltoledo.makeup

FABRICAMOS CARPINTERÍA EN ALUMINIO Y PVC / TOLDOS / MAMPARAS DE BAÑO
MOSQUITERAS / PERSIANAS / CRISTALERÍA / CERRAJERÍA / FORJA
CUBRICIÓN DE TERRAZAS / INOX / CORTADO Y PLEGADO DE CHAPA

carpinteriametalica@julianvidal.com
info@carpinteriametalica@julianvidal.com
móvil: 670 533 121 / Tlfno: 984 14 10 83
C/ Las Altas 3, 12400 Viver (Castellón)

Clim**cesa**

Aire acondicionado • Calefacción • Ventilación y extracción
Placas solares • Frío industrial

630 663 983

climacesa@hotmail.com

TALLERES
Portauto
MOTRIO

*tu taller
con garantía
y compromiso*

 962 604 510

C/ Acería, nº 27. 46520 SAGUNTO

TOT L'ANY / CATEGORIES F1, F2, F3 I INTERIOR T1
FESTES I CELEBRACIONS / COETS / TRAGUES
FONTS / BATERIES / PIROTÈCNIA FREDA / PETARDS
ARTIFICIS D'INTERIOR CATEGORIA T1

Av. Doctor Palos 22, baix
46500 Sagunt / València
962 660 626 / 607 885 642

COLLABOREN

Consum

Vora Riu

Av. Sants de la Pedra, 91,
46500 Sagunt, Valencia
T. 962 66 61 65

El Banco Largo

Av./ Agermanats 11, Sagunt
T. 722 634 694

**Gràcies a tots els anunciants
per la seua col·laboració**

Hornos Domingo a leña

AL PAN, PAN
ESPECIALIDADES DE ESTA CASA:
PASTAS CASERAS, PASTERÍA Y BOLLERÍA CALIENTE (MAÑANAS Y TARDES)
PERO LO MEJOR DE TODO "EL PAN NUESTRO DE CADA DÍA"

Bolos

CENTRO VETERINARIO

CLÍNICA • PELUQUERÍA CANINA Y FELINA • TIENDA ESPECIALIZADA

HORARIO:

LUNES A VIERNES. 11:00-13:00 y 17:00-20:00
SABADOS. 11:00-13:00

Sants de la Pedra, 81 - Sagunto

TELÉFONO: 962 651 022
URGENCIAS: 600 555 130

HORNO PASTERÍA HNOS - TRENCO

- C/ CAMPOAMOR 10 - TEL. 962 661 949 •
- AV. DOCTOR PALOS, 3 - TEL. 962 651 253 •
- AV. SANTS DE LA PEDRA, 30 - TEL. 962 662 237 •

46500 - SAGUNTO (VALENCIA) - panaderiatrenco@gmail.com

ESCUELA CANINA

811 658 300

Wedding dogs

Alimentación

Dieta BARF

Snacks naturales

Peluquería

Guardería

Adiestramiento
personalizado

Un lugar diferente para el cuidado de tu mascota

Carrer tallers, 7 (46520)

Port De Sagunt

- Ropa de Hogar
- Ajuar de Bebe
- Uniformes escolares
- Empresas
- Fallos
- Asociaciones
- Clubs Deportes
- Colegios - Guarderías
- Peñas
- Bordados industriales
- Presupuestos sin compromiso

Bordados Costa Azahar

C/ Tondra Llorente, 142. Puerto de Sagunto

Tel. 962 690 041

www.bordadoscostaazahar.com • info@bordadoscostaazahar.com

OPTICA REAL

Diplomado en Optica

Gonzalo Moreno Vixas

Cami Real, 39
46500 SAGUNTO

Tel. 96 266 15 01

farmaciaavenida

ortopedia

Avda. Dr. Palos, 8 · Sagunto

T. 962 661 978

[f](https://www.facebook.com/farmaciaortopediaavenida) [i](https://www.instagram.com/farmaciaortopediaavenida) @farmaciaortopediaavenida

UTOMOVILES SAGUNTO

